

DELAVSKA ENOTNOST

CENTRALNI SVET ZSJ O NAČRTU O RAZDELITVI SKUPNEGA DOHODKA

Podpiramo vsa načela

KI ZAGOTAVLJAJO TAKŠNO GMOTNO OSNOVO DELAVSKEMU UPRAVLJANJU, DA SPODBUJA UPRAVLJAVCE K VSE BOLJŠEMU GOSPODARJENJU

Predsedstvo Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je na svoji seji dne 16. novembra zno^a razpravljalo načrtu zakona o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij. Izreklo je določene pripombe o načrtu in predložilo spremembe, ki naj po njegovem mišljenju zagotove popolnejšo in celovitejšo uporabo načel, na katerih načrt temelji.

gospodarstva. Končno bo večja spodbuda za povečanje dohodka in storilnosti dela odstranila dosedanja precej enako udeležbo gospodarskih organizacij v dohodku, s čimer bo okrepljena spodbuda proizvajalcev za izpolnitev organizacije dela, razširjanje mehanizacije, boljše izkoriščanje delovnega časa in podobno.

Predsedstvo ugotavlja, da so ta načela v skladu z dosedanja stopnja razvoja jugoslovanskega gospodarstva in prav tako z njegovimi perspektivami. V skladu so s potrebno krepitvijo samostojnosti in spodbude neposrednih upravljalcev. Vendar

opozarja predsedstvo na nekatera vprašanja in težave, ki bi lahko nastale ob uresničevanju predloženega sistema in njegovih instrumentov.

Ali so minimalni dohodki najboljše rešitev?

Ena najpomembnejših značilnosti sistema je vsekakor zasnovana razdelitev dohodka na osnovi minimalnih osebnih dohodkov. Dobra stran omenjenega predloga je v tem, ker računata z vloženi delom v odnosu na dosežene uspehe. Toda takšno izhodišče razdelitve ima

(Nadaljevanje na 3. strani)

Vsak vesten gospodar ob letu zaključi svoje račune. Tudi mi jih že zaključujemo. In glejte, ugotovili smo, da nam marsikdo še dolguje naročnino za list, ki smo mu ga vse leto redno pošiljali. Upajmo, da bodo ti, za sedaj neredni naročniki, izpolnili svojo dolžnost in nam poslali zaostalo naročnino. Upamo še, da bo čimveč naročnikov plačalo celoletno naročnino kar v začetku leta.

Upajmo tudi, da bodo vsi naši bralci priporočili svojim sotovarišem naš list in jih spodbudili, naj ga naroče. Teh nekaj besed, ker se bliža konec leta, ko je prav, da so med nami čisti računi.

OB SMRTI PREDSEDNIKA ČESKOSLOVAŠKE REPUBLIKE

VSE SVOJE ŽIVLJENJE JE POSVETIL STVARI DELAVSKEGA RAZREDA

Dne 13. novembra je v Pragi umrl predsednik českoslovaške republike Antonín Zapotocký, star je bil 72 let. Za predsednika CSR je bil izvoljen marca 1954.

Antonín Zapotocký se je rodil 19. decembra 1884 bilu rudarsko industrijskega središča Kladna. Njegov oče je bil eden izmed ustanoviteljev socialnodemokratske stranke, sin pa se je začel prebljati skozi življenje kot kamnoseški vajenec. Že s šestnajstim leti je začel sodelovati v političnem življenju. Postal je član socialnodemokratske mladinske organizacije. Avstrijski so ga leta 1905 zaprli. Dve leti kasneje je postal okrajni sekretar socialnodemokratske stranke v Kladnu.

Revolucionarno delo Zapotockega se je nadaljevalo tudi po ustanovitvi CSR. Leta 1920 je sodeloval kot predstavnik českoslovaške socialnodemokratske levice na kongresu kominterne v Moskvi. Tisto leto so ga med stavko v Kladnu aretirali in obsodili na dve leti in šest mesecev ječe. Imel je pomembno vlogo pri ustanovitvi Komunistične partije Českoslovaške, leta 1922 pa je bil izvoljen za njenega generalnega sekretarja. Leta 1923 je bil izvoljen v českoslovaški parlament.

Ze leta 1923 je bil znova izvoljen v partijsko vodstvo in je prevzel vodstvo sindikatov. Zaradi revolucionarne delovanja so takratne českoslovaške oblasti odvzele poslanske mandate in prepovedale sindikate. Po sklepu CK je Zapotocký leta 1929 odpotoval na Poljsko, od koder je nameraval nadaljevati pot v Sovjet. zvezo, toda Gestapo ga je na meji aretirala. Leta 1940 so ga Nemci odpeljali v koncentracijsko taborišče.

Po zlomu nacizma se je Zapotocký vrnil na Českoslovaško. Leta 1945 je postal predsednik sindikatov, junija 1946 pa predsednik parlamenta. Dve leti kasneje je postal predsednik vlade, marca 1954 pa predsednik republike. Bil je tudi član Politbiroja CK KP Českoslovaške.

Načelna ocena načrta je ugodna. Ze samo to, da bo trajnejše rešen način razdeljevanja dohodka, zagotavlja boljše družbeno usmerjevanje splošnega gospodarskega razvoja. Gospodarske organizacije bodo lahko (po se) reševale razna obsežna vprašanja za daljše obdobje. Predložen sistem prav tako razširja materialno osnovo samoupravljanja neposrednih proizvajalcev ter jim priznava pravico, da samostojno odločajo o uporabi sredstev, ki jim jih je skupnost prepustila. Posebno pomembno je, ker so pri razdeljevanju družbenega proizvoda predlagana v načelu enaka iz-

hodišča za vse gospodarske organizacije.

Ob upoštevanju svobodnega gospodarstva, pa je pozitivno vsekakor to, da je uspeh gospodarske organizacije ocenjen na osnovi dela dohodka, potem ko se iz ustvarjenega dohodka izloči del presežne vrednosti kot rezultat manjše ali večje vrednosti družbenih sredstev in ki jih je skupnost prepustila v izkoriščanje gospodarski organizaciji.

Razen tega predložen sistem razdelitve ugodno rešuje finanširanje komun in s tem razvija pri njih zanimanje za napredek

Plenum CK ZK Slovenije je razpravljalo o sindikatih

V torek, 19. novembra, je bila v Ljubljani plenarna seja CK Zveze komunistov Slovenije, na kateri so obravnavali delo komunistov v sindikalnih organizacijah. Referat o tem je imel član CK Zveze komunistov Slovenije in predsednik sindikatov Slovenije Janko Rudolf.

V RAZPRAVI JE NAČRT DRUŽBENEGA PLANA NAŠEGA GOSPODARSKEGA RAZVOJA

1957-1961

Kako bomo gospodarili v naslednjih petih letih? Tako:

Bruto produkt naj bi se povečal na leto za 9,3%, narodni dohodek pa za 8,8%. To pomeni, da se bo narodni dohodek na prebivalca povečal za 7% na leto, ker računamo, da bo 1961. leta pri nas 19,5 milijona prebivalcev.

V skupnem povečanju bruto produkta za 9,3% se bo povečal bruto produkt industrije za 11 odstotkov, kmetijstva pa za 6,3 odstotka. Delovna storilnost naj bi narasla za 7,5%. Vsako leto naj bi nanovo zaposlili 140.000 delavcev in uslužbencev.

Potrošnja predmetov za delo naj bi se povečala za 9,9%, investicijska potrošnja za 9,5 in osebna potrošnja za 7,3%. Skupni družbeni standard naj bi se zvišal za 11,5%.

Leta 1961 bodo skupna razpoložljiva sredstva, kot računajo, razdeljena takole: akumulacija 19,5%, družbeni standard in osebna potrošnja 66,5, za narodno obrambo in potrebe državnih organov 9,6 in nerazporejena sredstva 4,4%. V naslednjem obdobju bodo negospodarske investicije rastle znatno hitreje od gospodarskih. Spremenjeni naj bi bili tudi drugi odnosi v posameznih gospodarskih panogah. Hitreje naj bi napredovalo kmetijstvo, gradbeništvo, promet, vodno gospodarstvo, trgovina, gostinstvo in turizem. Spremembe v odnosih gospodarskih panog bodo dejansko izražale spremembe v investicijski politiki.

Tov. Milentije Popović predsednik Odbora za perspektivni plan Zveznega izvršnega sveta pravi med drugim v sestavku, ki ga je napisal za »Ekonomske Politike« o planu tole:

»V minulem obdobju, posebno od 1953 do 1956 leta je za naše gospodarstvo (toda ne samo za gospodarsko) življenje značilno tole osnovno nasprotje:

To, kar smo imenovali »ključna kapitalna izgradnja«, se ni moglo vskladiti kot gospodarski proces z novim družbenim sistemom, zasnovanim na samoupravljanju delovnega ljudstva in — v tem okviru — tudi z novim gospodarskim sistemom. Ključna kapitalna izgradnja je zahtevala čimvečjo centrali-

zacija materialnih sredstev, vse več administriranja v ekonomskem življenju in v določeni meri tudi pošajala enostranost v gospodarskem in družbenem razvoju. Razvoj družbenih odnosov, zasnovanih na družbenem samoupravljanju, in napredek gospodarskega sistema v smislu vse večje svobode za podjetja v ekonomskem poslovanju pa so z druge strani zahtevali vse večjo decentraliza-

zijo sredstev, čim manj administriranja in čim enakomernije odnose v gospodarskem življenju.

Zato lahko v tem obdobju ugotovljamo hiter, vendar ne dovolj vsklajen razvoj. S tem v zvezi je tudi nestabilnost trga.

Sedaj smo v položaju, ko se ta nasprotja zadovoljivo razrešujejo; na okrepljenih proizvodnih silah se krepe družbeni odnosi, učvrščuje se samouprav-

ljanje in končno se nam tu očitava osnovni elementi ustrezajočega gospodarskega sistema.

Naša gospodarska politika, posebno v perspektivi, temelji zato na tehle dveh dejstvih:

- na naraslih proizvodnih silah, ki omogočajo daljnjo hitrejšo rast materialne proizvodnje naše družbe; in
- na uvrščenem sistemu družbenih odnosov (Nadaljevanje na 3. strani)

15 LET

20. novembra 1942. leta, to je pred 15 leti, je v najtežjih časih narodno-osvobodilnega boja izšla prva številka »Delavske enotnosti« kot organ enotne volje in akcije slovenskega proletariata.

Boj za delavsko enotnost je vztrajno in odločno bojevala Komunistična partija že v stari Jugoslaviji, kjer so meščanski protiljudski režimi najrazličnejših naziranj podpirali in organizirali vsako akcijo, ki bi odvrnila delavstvo od te enotnosti. Da bi preprečili enotnost delavstva in s tem slabili udarno moč delavskega razreda, niso protiljudski režimi izbirali sredstev. Pregarjali so vse napredne delavce, ubijali in zapirali komuniste, razpuščali socialistične sindikate in njihove organizacije. Toda vpliv Komunistične partije na delovne množice je postal vse močnejši, težnja po enotnosti je vse bolj postajala stvarnost, stvarnost, skovana v boju za človekovo dostojanstvo in pravice, ki so jih teptali protidelavski oblastniki in jih je fašizem grozil uničiti.

Neposredno po veliki sovražni ofenzivi leta 1942, v kateri je okupator z velikansko nadmočjo v ljudeh in materialu štiri mesece zamen skušal udušiti narodno-osvobodilno vstajo slovenskega ljudstva, je bila v začetku novembra konferenca vseh predstavnikov političnih in strokovnih skupin, ki so v resnici predstavljali slovensko delavstvo.

Na tej konferenci je bilo ustanovljeno

enotno delavsko vodstvo: »Odbor delavske enotnosti«, ki bo bedel nad enotnostjo delavskih vrst, nad njihovo mobilizacijo v splošni nacionalni vojni in nad razrednimi interesi slovenskega delavstva, v ožjem pomenu te besede. Pomen tega ODE je potemtakem izredno velik: ne bo samo okreplil celotnega gibanja OF, ampak ustvarja tudi predpostavke za čvrsto delavsko enotnost v bodočnosti. Formiranje ODE pomeni, da se je slovenski proletarijat v celoti zavedel svojega velikega zgodovinskega poslanstva in je zato tudi postal sposoben prevzeti na svoja pleča usodo bodočnosti slovenskega delavskega razreda. Pred desetletji je veliki slovenski bojevnik Ivan Cankar naročil slovenskemu proletariatu: »Na tebi, na tvojih plečih, na plečih delavca proletarca, leži usoda bodočnosti slovenskega naroda, naroda proletarca.« Danes, štiriindvajset let po Cankarjevi smrti, je slovenski proletarijat to nalogo resnično izpolnil in prevzel to odgovornost za bodočnost slovenskega naroda. Vsi dosedanja boji so samo dokaz, da bo slovensko delavstvo s častjo in znanjem izpolnilo to nalogo. (Iz uvodnika prve številke »Delavske enotnosti«.)

Na tej konferenci so bili sprejeti izredno pomembni sklepi za bodočnost osvobodilnega boja slovenskega naroda in za bodočnost slovenskega delavstva. Ti sklepi so bili objavljeni 20. novembra 1942 na prvi strani »Delavske enotnosti« in ta izdaja pomeni rojstvo našega glasila. Vse odtlej »Delavska enotnost« povezuje slovensko delavstvo v čvrsto, v znoju in krvi borb prekaljeno enotnost. Spremlja ga na njegovi poti in usmerja, mobilizira ga v nove in nove borbe in odpira nova, svetlejša obzorja.

Znani in neznan delavci so jo ponatiskovali globoko pod zemljo, širili med delavce, jih usmerjali v enotno akcijo misli in volje. Vznikle so posebne izdaje, na Gorenjskem, Primorskem, Koroškem, Trstu... Njene strani so polnili članki naših najboljših sinov: Borisa Kidriča, Edvarda Kardelja, Franca Leskoška, Toma Brejca, Toneta Fajfarja in še mnogo drugih, med njimi tudi neznanih delavcev.

Enotnost delavskega razreda, ki se je manifestirala tudi v svojem glasilu, je slavila svojo polno zmago. In kakor je bila v času narodno-osvobodilne vojne ta enotnost odločilno činitelj za zmagoviti boj z okupatorji in domačimi izdajalci, tako je odločilno činitelj tudi v svobodni domovini, kjer je enotnost dobila svoj popoln odraz v svoji sindikalni organizaciji, ki povezuje vse delavce in uslužbence v ogromno silo graditelja socializma.

»Delavska enotnost« je ponosna na svojo tradicijo in te svetle tradicije razvija v novih razmerah. V vseh teh povojnih letih ne spremlja le naporov in zmag delavskega razreda, temveč ga tudi usmerja in mobilizira, odpira pota, svetuje in pomaga, da bi čimprej in bolje dosegali tiste cilje, ki si jih na svoji poti zastavljamo.

Zato se spominjamo ob 15-letnem jubileju rajstva časopisa »Delavske enotnosti« še predvsem vseh tistih, ki so prispevali k utrditvi enotnosti delavskega razreda in vseh sodelavcev našega glasila, ki so s svojim sodelovanjem doprinesli in še doprinašajo k tej enotnosti, k socialistični graditvi, k lepšemu, bogatejšemu in polnejšemu življenju vseh delovnih ljudi in delavskega razreda.

Petletni plan... Načrt za gospodarjenje... Noben zakon, nobena uredba, noben načrt ne bo pospešil razvoja našega gospodarstva, ne bo izboljšal življenjske ravni nas vseh, če se ne bomo vsi zavzeli za to z vso resnostjo, uresničevali to, kar smo zapisali, za kar smo glasovali, za kar smo vsi.

Predsedstvo Republiškega sveta sindikatov Slovenije je zasedalo

Pretekli četrtek je bila v prostorih Republiškega sveta seja predsedstva RS ZSJ za Slovenijo, ki jo je vodil predsednik Janko Rudolf. Razpravljali so o analizi ankete sindikalnih odborov Slovenije. O tem je poročal tajnik Roman Albreht. Sama analiza ankete pa je pokazala vrsto zanimivih stvari. Tako je bilo na primer v podružnicah med sindikalnimi odborniki v podružnicah 26% žena, v višjih sindikalnih vodstvih pa polovico manj. Tudi mladih ljudi je med podružničnimi odborniki kar precej, veliko pa da misliti podatek, da skoraj 60% odbornikov v podružnicah nima niti popolne osebnosti. V razpravi se je izkazalo, da bo treba večjo skrb posvečati strokovni in splošni izobrazbi sindikalnih odborov.

Predsedstvo je med drugim sklenilo, da bo 27. novembra zasedal plenurno Republiškega sveta, ki bo razpravljalo o izobraževanju odraslih. Na tej seji so razpravljali tudi o najnovejšem osnutku zakona o pokojninskem zavarovanju.

DELAVSKE ENOTNOSTI

BRZIJAVKE

● Zaradi pomanjkanja pločevine v zadnjem času pa tudi zaradi pomanjkanja emajliranih polizdelkov v tovarni TOBI v Bistrici pri Rušah niso mogli izpolnjevati letnega plana. Kolektiv si je tako pomagal iz zagate, da se je omislil lastno peč za emajliranje. Upajo, da bodo že do konca leta nadomestili zamujeno. Ker so proizvodnjo razširili in jo usmerili izključno v izdelavo termoelektričnih aparatov, so postali delovni prostori pretesni. Že pred tremi leti izdelani elaborat za razširitev podjetja je zdaj potrjen. Upajo, da bodo prihodnje pomlad že lahko preurejali tiste obrate, kjer je stiska največja. — G. G.

● Na prvi izredni seji novozvoljenega občinskega ljudskega odbora v Rušah so odborniki obeh zborov svečano zaprisegli in izvolili za predsednika najstarejšega komunista v občini tovariša Draga Magdiča, ki je že doslej opravljal predsedniške posele. Tovariš Magdič je med volivci zelo priljubljen zaradi svoje človečnosti. Kljub šibkemu zdravju je svoje volivce na Pohorju in Kozjaku zmeraj pridno obiskoval in se zanimal za njihove želje in potrebe. — G. G.

● Mariborski okrajni zavod za socialno zavarovanje bo izdal letos štiri in pol milijarde dinarjev za socialno in zdravstveno zaščito. Socialni zavarovalci bodo prejeli okrog 714 milijonov več, kot so znašali dohodki vseh vrst socialnega zavarovanja. Isti zavod je priporočil vsem podjetjem, ki zaposlujejo več kot 50 ljudi, naj samostojno izplačujejo nadomestila za plače med boleznijo. Od 123 podjetij jih je 20 že privolilo v to. — G. G.

● Občinski strelski odbor Celje je v počastitev dneva jugoslovanske ljudske armade razpisal strelsko tekmovanje z različno puško, ki bo 19. decembra. Tekmovala bodo tričlanske ženske in petčlanske moške ekipe. Najboljše tri ekipe bodo prejele praktična darila, prav tako pa tudi trije najboljši strelci in strelke. — J. M.

● Pri izvršnem odboru sindikalne podružnice Zelezarne Store so leta 1953 ustanovili poverjeništvu za Prešernove družbo, ki ga veskokozi uspešno vodi član izvršnega odbora tovariš Friderik Jernejšek. Letos je pridobil 445 naročnikov za knjige Prešernove družbe, od katerih jih dela največ v livarni, šamotarni, pri plavžih in prometu. — J. M.

● Litjska tovarna furnirja si bo nabavila nov stroj za rezanje furnirja in tako povečala letno proizvodnjo od 300 kubičnih metrov na 1000. Zaradi tega bodo povečali obrat in uredili ustrezne sanitarne naprave. Tovarna že sedaj dobavlja furnir domačim in inozemskim kupcem, med katerimi so najboljši plačniki Poljaki. Pred kratkim so se zglasili tudi kupci iz oddaljene Finske. — J. Z.

● Velenjsko šolo za odrasle obiskuje letos nad 60 rudarjev in drugih delavcev ter uslužbencev iz raznih podjetij. Pouk poteka v treh oddelkih in bo trajal do maja. Tečajniki bodo takrat opravili izpit za 4. razrede osnovne šole oziroma za 4. razrede nižje gimnazije. Upravni odbor velenjskega rudnika ne sprejme v tečaj za prekvalfikacijo nikogar, ki nima predpisane osnovnošolske izobrazbe oziroma te šole za odrasle. — S. V.

● Na letnem občnem zboru Društva rezervnih oficirjev v Sošanju so ugotovili, da sta oba pododborna pripravila 10 predavanj in organizirala proslavo. Rezervni oficirji so prostovoljno sodelovali tudi pri gradnji ceste Soštanj — Velenje. — V. S.

● Pri šolanjski »Svobodi« zelo uspešno deluje izobraževalna sekcija, ki je od lanskega občnega zbora pa do letošnjega organizirala v štirih podjetjih ideološko-politične tečaje in tečaje za knjigovodstvo, nemščino, stenografijo in angleščino. Z uspehom je delovala tudi šola za odrasle, ki jo je obiskovalo 40 delavcev. Ljudska univerza je pripravila 12 kvalitativnih predavanj. — V. S.

● Občinski svet Svobod in prosvetnih društev v Sošanju se temeljito pripravila na občni zbor, ki bo sredi decembra. Na svoji zadnji redni seji je ugotovil, da je v občini razgibano delo dramskih sekcij. Prednjači Velenje, pohvalno pa je tudi prizadevanje manjših prosvetnih društev v Topolšici, Lokovici in v Ravnah nad Soštanjem. Člani občinskega sveta so razmišljali tudi o ustanovitvi občinskega ljudskega gledališča, ki naj bi med drugim prirajalo tudi množične igre na prostem. — V. S.

● V oddaljenih vaseh šolanjske občine so knjižnice bogat vir znanja in kulture. Zato je občina Soštanj namenila zanje 445 tisoč dinarjev. Občinska izobraževalna komisija je v vsakihi predstavniki sklenila, da bodo po vseh vaseh šolanjske občine letošnjo zimo priredili po 6 zanimivih in aktualnih predavanj. — V. S.

● Od 1953. leta dalje deluje pri sindikalni podružnici Zelezarne Store Odbor za pogrebe, ki poskrbi vse potrebno za dostojen pogreb umrlih članov kolektiva. Delavci in uslužbenci te železarnice prispevajo mesečno po 10 dinarjev v skupni sklad. Odbor je zbral doslej 900.000 dinarjev, medtem ko je za vense, godbo itd. porabil 750.000 din. — J. M.

● V Storah in v bližnji in daljni okolici bodo letos lepo proslavili dan republike. 28. novembra bo v veliki dvorani Prosvetnega doma v Storah osrednja slavnostna akademija, na kateri bosta nastopala tudi ženski in moški pevski zbor ter recitatorji DPD Svoboda. Delavska godba na pihala pa bo pol ure pred pričetkom akademije igrala partizanske koračnice. Razen omenjene akademije bodo še šolske proslave v Storah, Teharjih, Kompolah in v Svetini. — J. M.

● Občinski sindikalni svet Idrija je na svoji zadnji seji ugotovil, da nekaj podružnic ni pravočasno izvedlo občnih zborov. Razpravljali so tudi o sestavi novega plenuma občinskega sindikalnega sveta in predlagali 25 kandidatov. Občni zbor bo — kakor se pričakuje — 15. decembra.

● Člani okrajnega sindikalnega sveta v Gorici so s predstavniki vseh občinskih sindikalnih svetov razpravljali, kako bi poživili športno življenje v kolektivih. V Idriji, kjer je največ marljivih športnikov, bodo organizirali zimске športne igre. Obč. sindikalni sveti bodo po novem postavili komisije za športne igre, ki bodo skrbjele za poživitev športa. Da bodo občni zbori občinskih sindikalnih svetov čim plodnejši, jim bodo pri pripravah pomagale politične organizacije.

● Okrajni strelski odbor Celje bo v počastitev dneva republike priredil strelsko tekmovanje z različno puško. Tekmovanja, ki bo 24. novembra, se bodo udeležili strelske družine iz vsega celjskega okraja. Zmagovalna ekipa bo prejela lep pokal, naslednjih pet najboljših ekip pa po eno zračno puško. Tekmovala bo tudi strelska družina »Kovinar« iz Stor, ki se zdaj pridno uri v streljanju. — J. M.

● Na letni skupščini Zveze slepih v Ljutomeru so se med drugim pogovorili, kako bi čimveč tovrstnih invalidov vključili v proizvodnjo. V prihodnosti nameravajo siehernemu svojem članu nabaviti magnetofonski aparat, ki bo posredoval tudi romane, pesmi, skratka umetnost, ki jo dojamajo, četudi ji ne vidijo. — Še

● Delavski svet železarnice Store je svojo komisijo za prehrano in skrb za delovnega človeka pred kratkim zamenjal za novo, ker ni bila dovolj prizadavna. Ugotovili so, da se je hrana v menzi poslabšala, medtem ko so se v okrepčevalnici kar vrstile nepravilnosti in razne nerednosti. Nova komisija bo najprej rešila vsa ta vprašanja. — J. M.

● Jesenice bodo veličastno proslavile 29. november. Razen številnih telesnovzgojnih in kulturnih prireditev ter slavnostnih akademij bodo jeseniški železarji tudi z delovnimi zmagami proslavljali ta praznik. Obratom, ki so že v oktobru in v prvi polovici novembra izpolnili svojo obveznost, se bodo 29. novembra priključili še vsi ostali. Na ta slavnostni dan bodo jeseničani izročili železniškemu prometu nov korbit 150-metrski betonski peron, ki bo velikega pomena za varno prometno službo, v nemahjni meri pa bo tudi povečal udobnost potovanja. — Z. U.

● Delovni kolektiv Lesne industrije v Litji bo na dan republike razvil nov sindikalni prapor. J. Z.

Sport delovnemu človeku

PRVI KORAK JE STORJEN. V PONEDELJEK SE JE ZAČEL V LJUBLJANI PRVI SEMINAR ZA ORGANIZATORJE ŠPORTNE DEJAVNOSTI V DELOVNIH KOLEKTIVIH, KI GA PRIREJA ŠPORTNA ZVEZA SLOVENIJE OB SODELOVANJU REPUBLIŠKEGA SVETA ZSJ ZA SLOVENIJO. SEMINAR STA ODPRLA PREDSEDNİK ŠPORTNE ZVEZE SLOVENIJE TOV. LEOPOLD KRESE IN TAJNIK REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV TOV. ROMAN ALBREHT. SEMINARJA SE JE UDELEŽILO NEKAJ ČEZ DVAJSET ORGANIZATORJEV ŠPORTNE DEJAVNOSTI V DELOVNIH KOLEKTIVIH IZ RAZNIH KRAJEV NAŠE REPUBLIŠKE STROKOVNO VODSTVO SEMINARJA PA JE PREVZELA VIŠJA ŠOLA ZA TELESNO VZGOJO LRS.

Predvsem z veseljem pozdravljamo pobudo Športne zveze Slovenije, ki je omogočila nekaterim športnim delavcem iz delovnih kolektivov, da dobe tudi strokovno usposobljenost, čimer je storjen prvi resnejši korak, da se športne organizacije približajo delovnim kolektivom.

S stanjem telesne kulture v delovnih kolektivih še zdaleč ni moremo biti zadovoljni. Tako ugotavljajo strokovne kot tudi družbeno politične organizacije.

V čem je vzrok? Največje preglavice so v tem, ker še ni načelne jasnosti glede ciljev, metode in organizacije telesne kulture med najširšimi množicami. Glede tega smo tudi v sindikatih premalo storili, saj nekateri menijo, da je razvijanje telesne kulture stvar zgolj za to poklicanih organizacij. In končno je še vse prerahla vez med aktivni in skupnini v delovnih kolektivih, ki goje šport, ter med telesnovzgojnimi organizacijami. Nedvomno pa delovni kolektivni vsi pre malo skrbje, da bi ustvarili gnotne pogoje za telesnovzgojno udejstvovanje svojih članov. Takrat, ko je bil šport uradno pregan iz delovnih kolektivov, je zavladalo marsikje mnenje, da delovni

Sport naj pomeni zdravo razvedrilo delovnemu človeku.

kollektivi niso nič več dolžni gnotno podpirati športa, marveč je vse to stvar komun. Pri tem ne mislimo na dotacije za redno delo društev, razma tekmovalna itd., marveč predvsem na sredstva za gradnjo športnih objektov in nabavo rekvizitov, s čimer naj bi ustvarili vsaj najnujnejše pogoje za telesnovzgojno udejstvovanje. Dostikrat niti ni treba dosti denarja, temveč veliko več dobre volje in organizacijskih sposobnosti za to, da se prostovoljnimi delom uredi igršče za odbojko, košarko itd.

Vse to so poglaviti vzroki, da ne dosegamo večjih uspehov. Treba pa je naglasiti, da je vrsta delovnih kolektivov, ki te stvari niso zanemarili in so na lastno pobudo zgradili vrsto športnih objektov, prirejajo pa tudi tekmovalja z drugimi kolektivni in tudi prvenstva posameznih strokovnih sindikatov.

Zlasti je napačno mnenje, da je moč skrbeti za telesno vzgojo delavcev v širšem smislu te besede zgolj na ta način, da jih vključimo v neke specializirane organizacije za posamezno panogo športa. Naš smoter pa je, da pritegnemo čimveč ljudi, da jim nudimo zdravo razvedrilo. Danes bi rad nekdo igral odbojko, jutri košarko, potem bi šel rad n. pr. balinat itd. in se za to ne bo vpisal v noben odbojkarški ali podoban športni klub, ki goji le eno ali dve neka vrsti športa. Zato pa morajo biti v delovnem kolektivu ljudje, ki bodo tako zanimanje in hotenje usmerjali, organizirali in tudi strokovno vodili.

VEČ GLAV V VEČ VE

Ko sem se zadnjč peljal z vlakom na delo, mi je tovariš pomnil »Delavska enotnost« ter mi začel kazati članke na prvi, drugi in tretji strani Potlej me je vprašal: »Si bral to, si bral ono?« Malo sram me je bilo, ker sem moral priznati, da je nisem bral. Ostali, ki so me poznali, so se me privoščili, češ tako star proletarec pa nosi v žepu tri dni star delavski časopis, ne da bi ga poveljal. In potem smo začeli razpravljati o člankih, tako da je vlak precej prezgodaj prijel na postajo, kjer sem moral izstopiti. Še ko smo se poslavljali, mi je nekdo naročil: »Če boš res pisal, napiši še tole!«

da bi se ga znebili. Zato je že kongres delavskih svetov postavil načelo, naj bi delavski sveti preko svojih komisij prevzeli tudi službo zaposlovanja in odpušanja z dela.

Druga stvar je pa glede stanovanj. Tovariš pravi, da še vedno velja načelo: Kaj me briga, če cigana zebe. No, pa se pogovorimo o tem!

Res je — in tega nihče ne skriva, da imajo nekateri udobna stanovanja in da jih drugi še nimajo in se zato stiskajo. To vsi vemo in prav zato smo tudi napisali članek, da bi opozorili, da je družba dolžna poskrbeti za najnujnejše primere, za take, ki so zaposleni v majhnih podjetjih ali proračunskih ustanovah, ki ne morejo graditi lastnih stanovanj. Vsi pa prav dobro vemo, da je stanovanjska stiska še vedno zelo huda in da se je ne bomo kar jutri znebili. Perspektiva pa je, in to velika, da bo rešena. Vsako leto se nabira več sklada za stanovanjsko graditve, ves denar tega sklada je kreditni sklad, kar pomeni, da vsako leto poveča za celoletni prispevek. Denarja nam torej za gradnjo stanovanj ne bo manjkalo. Veliko bolj problematično pa je, kako dobiti gradbeni material, kje obrtniki za stavbna dela itd. Na te stvari naj predvsem mislijo občine in stanovanjske skupnosti. Seveda pa pri dodeljevanju stanovanj ne morejo priti takoj vsi na vrsto. V nekaj letih pa bodo prav gotovo. Mi pa pritiščajmo na občinske ljudske od-

bore in na podjetja, naj grade tudi preprostejša stanovanja, ki bodo cenejša, ne pa samo komfortna, z vsem udobjem visokega standarda. Nas vse boli, če vidimo, kako žive nekatere družine in še zdaleč ni res, da nam je vseeno, »če cigana zebe«. Zato smo pa ustanovili sklad za stanovanjsko graditve, da bi se tudi te boleče skrbi rešili in na najbolj gospodarski način in čimprej prišli do čimveč stanovanj.

Se nekaj glede direktorjev. Tovariš pravi, da se prav nič ne pozna, če gre direktor na dopust ali na službeno potovanje. To je lahko res, pa tudi ne. Imamo, in to v veliki meri, direktorje, ki so sposobni organizirati proizvodnjo in tudi v času njihove odsotnosti znajo zagotoviti nemoten delovni proces. Imamo pa tudi žal take, ki jim ni mnogo do boljše proizvodnje in se po pravici lahko vprašamo, ali so na mestu, ali so upravičeni za nagrado, ki jo prejemaajo. Vsekakor je razumljivo, da vsaka proizvodnja zahteva svojega dirigenta — direktorja. In vedno ni močče vrednotiti njegove sposobnosti z njegovim osnovnim poklicem, temveč vedno po tem, kakšna je njegova sposobnost vodenja podjetja. In taka sposobnost, ki je večkrat pridobljena v dolgotrajni praksi v vodenju gospodarstva, je nekaj dragocenejšega, kot pri nekaterih ne more nadomestiti fakultetno spričevalo. Če nekdo ustreza takemu zahtevju, naj ga ne odločimo, da je nekompetent. (Nadaljevanje na 3. strani)

Vsak pošten človek se zgraža nad početjem, pešice ljudi, ki imajo slučajno legitimacijo, da lahko govorje v imenu podjetja, kot je pisalo, zadnjč v člankih »Sem proti...« in »Kaj pa otroci?«. Zdi se mi pa, da je napak, če se kdo sklicuje samo na otroke, ki naj bi bili nekakšne nedolžne žrtve absolutizma. Kaj pa, če bi starši zakrivali res kaj takega, da bi bil odpust nujen? Bi bili otroci v tem primeru kaj manjše sirote? Mislim, da gre za nekaj več, gre za demokratska načela, da o ničemer ne odloča le en sam, marveč voljeni člani kolektiva. Tako ne bi nikoli nikogar odločili, češ da ni zmogel. To pa so ugotovili šele po dolgih letih! Kaj je pa ves ta čas delal? Mar tega niso prej videli? Dostikrat pa postane čez noč »nezmoženo«, ker se ne podredi doloceni okolici in ker mu je bod častjo, da ne bi javno povedal svojega mnenja, če se z nečim ne strinja, saj ni slavnati mož. Da za veliko več gre!

Res je — in tega nihče ne skriva, da imajo nekateri udobna stanovanja in da jih drugi še nimajo in se zato stiskajo. To vsi vemo in prav zato smo tudi napisali članek, da bi opozorili, da je družba dolžna poskrbeti za najnujnejše primere, za take, ki so zaposleni v majhnih podjetjih ali proračunskih ustanovah, ki ne morejo graditi lastnih stanovanj. Vsi pa prav dobro vemo, da je stanovanjska stiska še vedno zelo huda in da se je ne bomo kar jutri znebili. Perspektiva pa je, in to velika, da bo rešena. Vsako leto se nabira več sklada za stanovanjsko graditve, ves denar tega sklada je kreditni sklad, kar pomeni, da vsako leto poveča za celoletni prispevek. Denarja nam torej za gradnjo stanovanj ne bo manjkalo. Veliko bolj problematično pa je, kako dobiti gradbeni material, kje obrtniki za stavbna dela itd. Na te stvari naj predvsem mislijo občine in stanovanjske skupnosti. Seveda pa pri dodeljevanju stanovanj ne morejo priti takoj vsi na vrsto. V nekaj letih pa bodo prav gotovo. Mi pa pritiščajmo na občinske ljudske od-

Se nekaj misli ob članku »Pravica do strel« nad glavov. Ko takole opazujem našo življenje, si kar ne morem predodčiti, da je danes glede tega kakšna razlika od prejšnjih časov. Nobena skrivnost ni, da imajo nekateri velika in prostorna stanovanja, medtem ko se drugi stiskajo v luknjah in takih barakah, kot ste sami napisali. Pri tem pa nimatej niti ne vem kakšnih zaslug za našo družbeno ureditev. Tega človeka, ki se stiska s številno družino v enem samem — in še to dostikrat nezdravem stanovanju, nikakor ne more razumeti. Zdi se mi, da se tu teorija močno razhaja s prakso in da še vedno velja tisti prepogovor: Kaj me briga, če cigana zebe.

Za konec pa še nekaj o po-božnih želja navadnih delavcev, kako bi prišli do motornih koles. To, da bi mi navadni zemljani, ki zaslužimo po deset tisočakov na mesec, imeli motorno kolo, pa naj nam gre banka še tako na roko, je fantazija, ker nikakor ni močče biti tak čarovnik, da bi ob takem posojilu staknil oba konca plače, ne da bi družina stradala. Saj bi moral dati vso kosmato plačo treh mesecev, če bi si hotel kupiti navadno kolo. Parola o enakih želodcih ne vžiga več! Oči, k, zakaj lahko direktorji kupijo vse, kar se jim zdi potrebno, ni upravičeni. Direktor je v podjetju le en sam (vsaj neke vrste), nas »navadnih« pa je na pretek. Toda nekaj drugega nas žuli. Čisto drži, da se mi ne moremo primerjati s tistimi, ki so velika dilci od nas trgalj hlače po šolskih klopec. To razumemo. Vendar ti klopec

OB ROBU DOGODKOV

'Sputnik' in ameriško gospodarstvo

New York, november

»Sputnik« in borza — sta dve temi, o katerih ne preneha tukajšnja vsakodnevna javna diskusija.

Kroži šala, da sovjetski umetni satelit pošilja na vsej svoji poti znake »bip, bip, bip...«, ko pa pride nad ameriško ozemlje, spremeni svoj glas v »ha, ha, ha...«. Mnogi so pričakovali, da bo prenehal razgovor o prvem satelitu, ko se ta ne bo več oglašal. Toda razgovor se nadaljuje. Razen tega pa se je pojavil tudi drugi satelit.

Prav na koncu newyorškega otoka Manhattan leži majhna ulica, ki je znana po vsem svetu — Wallstreet. Na začetku ulice je cerkva, ki so jo ogromni nebotičniki popolnoma stisnili. Na »desni strani« je vhod v ne preveč ugledno zgradbo — borzo. Tu se zadnje tedne dogaja potres, ki vzmernira celotno ameriško gospodarstvo.

Kakšna pa je zveza med borzo in safelitom? To sem se tudi jaz vprašal, ko sem v babilonski zmešnjavi poslušal na borzi šaljive in »resne« pripombe na račun »sputnika«.

Večina ekonomistov ima gibanje akcij na newyorški borzi za enega osnovnih pokazateljev in »prerokov« gospodarske konjunktore. Padec cen na borzi, ki traja že od julija, je najmočnejši v poslednjih 11 letih. Borzni indeks, ki je bil 1949. leta 110 točk, se je v letu 1953 dvignil na 170, leta 1955 na 331, v avgustu 1957 pa je dosegel zgodovinski rekord s 354 točkami. Odkar pa je letos poleti pričel padec, je indeks do konca oktobra padel na 260. Te številke seveda same ne povedo mnogo. Važnejši so dogodki, ki se skrivajo za njimi.

Obenem s padcem borznega indeksa

so se najbolj znižale grostične prodajne cene surovin in polizdelkov. Te cene so padle po podatkih Urada za statistiko dela od 92 točk (v začetku letošnjega leta) na 85 točk 24. oktobra letos. S tem je bila dosežena najnižja točka v povojnih letih.

Nova naročila blaga za »dolgotrajno« potrošnjo (hladilniki, avtomobili, televizijski aparati itd.), čigar mesečno povprečje je bilo v preteklem letu 14,3 milijarde dolarjev, so se znižala v septembru letošnjega leta na 13 milijard dolarjev.

Zaposlenost je pričela precej padati. Letalska industrija je začela odpušati veliko delavcev, pa tudi povprečno število delovnih ur se je pričelo silno zmanjševati.

Položaj je postal tako vzmernirajoč, da sta predsednik Eisenhower in njegov trgovinski minister Weeks morala miriti javnost in poudarjati, da je potrebno preprečiti paniko.

Kje so razlogi za te dogodke, ki jih nekateri imajo za začetne znake ciklične krize?

Vzrok ni v zmanjševanju kupne moči prebivalstva. Osebnih dohodkov je v letošnjem letu v stalnem porastu obnemem z vzmernirajočimi pojavi na ostalih gospodarskih področjih. V septembru je letna stopnja razpoložljivih osebnih dohodkov dosegla 436 milijard dolarjev (v primeri s 326 milijardami v preteklem letu).

Vzrok tudi ni v zmanjševanju drž. izdatkov. Čeprav je v tem letu prišlo do nezatnega zmanjšanja izdatkov federalne vlade, so se izdatki lokalnih organov povečali v takšni meri, da je bil celotni porast znaten.

Očitno gre za to, kar imenujemo

»izgubljanje perspektive«. »Sputnik« je, kar se tega tiče, samo simbol tistega, o čemer mislijo poslovni Američani.

Čeprav so uradni predstavniki najodločneje izjavili, da »sputnik« nima nobenega strateškega pomena, so poslovni ljudje dovolj pametni, da so doleži ogromni strateški pomen tistega, kar je omogočilo izstrelitev satelita na meje vesolja. »Sputnik« sam na sebi ne pomeni mnogo kot instrument strategije in zato so glasovi o tem, da pošilja »vohunške« podatke o ameriškem kontinentu v ZSSR, lahko samo znaki skrajne živčnosti, ki meji že na hysterijo. Vendar satelit neizpodbitno dokazuje, da ZSSR razpolaga z medcelinskimi projektili. ZDA v tem pogledu toliko zaostajajo, da strokovnjaki menijo, da v tem ne bodo kmalu dosegli ZSSR.

Kar pretresa ameriško borzo je močče priznati dejstvo, da raziskovanja privatnih družb niso zadovoljila, čeprav trošijo za raziskovalno delo usoto, ki je tolikšna kot jugoslovanski narodni dohodek, in da tudi tekmovalje med raznimi rodovi vojske ni zadovoljivo. Zato je postalo jasno, da bo vlada vzela to stvar »odločneje v svoje roke«. Prav to pa vzmernira privatne družbe.

»Sputnik« nekako maže temelje ekonomike »privatne podjetnosti«. Dogodki na borzi in na ostalih področjih gospodarstva jasno opozarjajo, da bi ZDA lahko začle spet na kritično pot kot leta 1929, če prapročasnno ne bi storile vsega za omejitve »svobodne igre« na tržišču. Vprašanje, ki se danes postavlja pred ameriško gospodarstvo, je naslednje: Ali bodo organizirane skupine »razrednih interesov« in »privatne družbe« pripravljene in sposobne, da pristanejo na politiko nadaljnjih omejitev privatne lastnine, ki naj bi bila sredstvo za obvladovanje gospodarskih težav? Janez Stanovnik

RAZMIŠLJANJE O UVOZU IN IZVOZU

Preveč in premalo

Dragi bralec! Danes se najbrž čudiš, ker je pred Teboj samo šest strani. Vendi, da pripravljamo obsežnejšo, praznično številko, posvečeno dnevu republike, ki jo boš prejel prve dni prihodnjega tedna. Zato da bomo lahko to številko pestreje in bolje uredili, Ti pripravili dobro branje, smo iz tehničnih razlogov tokrat zmanjšali obseg lista in upamo, da boš ob tednu zadovoljen.

Osnovni podatki o uvozu in izvozu od januarja do septembra letos so tilje:

V prvih devetih mesecih smo izvozili za nad 83 milijard dinarjev ali za nad 15 milijard dinarjev raznega blaga več kot lani v istem času.

V istem času smo uvozili za nad 156 milijard dinarjev ali za nad 44 milijard dinarjev več raznega blaga kot lani v prvih devetih mesecih.

Nesorazmerje med uvozom in izvozom je očitno in sicer je za

88 milijard dinarjev primanjkljaja. Seveda, če upoštevamo kreditiran uvoz iz kmetijskih presežkov iz ZDA in uvoz, ustvarjen, ne da bi za to porabili devize (Rdeči križ, CARRE, Unicef, tehnična pomoč, zasebna darila) je primanjkljaj manjši, vendar še vedno znaša 26 milijard dinarjev.

Ob teh podatkih velja razmisliti o nekaterih stvareh, na primer: ali so naša uvozna in druga podjetja vselej premislila, kaj je res nujno uvoziti. Ni še dolgo tega, ko smo lahko videli v izlozih drage uvožene igrače, ki so stale tisoč in še več dinarjev. Vprašanje je, ali jih je lahko privoščil delavec s povprečnim zaslužkom svojim otrokom? Seveda, bo kdo dejal, kupil jih je pač tisti, ki ima denar. Da, toda za igrače smo dali devize. Podobnih stvari bi lahko našli še več. Včasih so uvozna podjetja uvažala tudi predmete, ki bi jih lahko kupila pri nas ali ki dejansko ne spadajo v reprodukcijski material. Posamezna podjetja, ki delajo po licencah, uvažajo pretežno končne sestavne dele kot material za reprodukcijo, ki jih montirajo v manjšim odstotkom lahkih delov, namesto da bi si prizadevala čimprej usvojiti proizvodnjo.

Uvažali smo, uvažamo in bomo še uvažali. Temu se ne moremo izogniti. Toda uvozna podjetja naj pomislijo na deficit, ki ga v večji ali manjši meri povzročajo z uvažanjem stvari, ki niso nujno potrebne.

Tudi z izvozom ne moremo biti zadovoljni, čeprav je porastel, porasti pa bi moral še bolj glede na primanjkljaj v zunanjetrgovinski bilans.

All bi lahko izvozili še več? Da. Zato, ker izvozniki niso izkoristili vseh možnosti, se je naš izvoz v Južno Ameriko zmanjšal za več kot poldrugo milijardo dinarjev. Z državami na Bliznjem vzhodu so naše zunanjetrgovinske vezi še prešibke. Zaradi znanega napada na Egipt so številne države Bliznjega vzhoda pretrgale trgovino z Vel. Britanijo in Francijo, nekatere, kakor na primer Saudska Arabija, pa tudi z vzhodnoevropskimi državami. Tu so priložnosti za izvoz, predvsem še, če upoštevamo, da uvažajo te države letno za okoli 550 milijonov dolarjev potrošnega blaga in opreme. Naš uvoz je pri tem znesku udeležen za sedaj le za 1%.

Seveda hromi naše zunanjetrgovinske poslovanje še vrsta starih, bolečih ran! Konkurriranje podjetij med seboj, kar nam jemlje sloves, ponujanje blaga prek več uvoznikov, težnja, da bi poslovali hkrati z vsem svetom, ne pa se specializirali na posamezna področja itd., itd. Skratka, vrsto teh stvari bo veljalo odpraviti in poslovanje s temi ter drugimi državami bo večje.

Naša zunanjetrgovinska podjetja torej ne izkoriščajo številnih možnosti na tujem trgu. Marsikdaj pa s sunkovitim in pretiranim izvozom nekaterih potrošnih predmetov vnesirajo domači trg.

Med vzroke za visoke odkupne cene živine in mesa v malo-prodaji je nedvomno treba prišteti prevelik in sunkovit izvoz živine in mesa (v devetih mesecih so zunanjetrgovinska podjetja prodala v tujino za 5,1 milijard dinarjev živine in za 5,2 milijarde dinarjev mesa in mesnih izdelkov). Izvozniki trdijo, da so morali izpolniti določene naloge, važne za naše zunanjetrgovinsko poslovanje in ustvarjanje deviz. Posledice: V oktobru, v povprečju za 17 dinarjev dražje goveje in v povprečju 78.— dinarjev za kg dražje svinjsko meso. Razen drugih okoliščin je na tolikšen porast cen mesa vplivala tudi nesmotna izvozna politika.

Po določilih družbenega plana bi se moral izvoz tekstilnega blaga zmanjšati (pri bombažnih tkaninah od 45 na 35 milijonov kvadratnih metrov). Naš celotni

izvoz tekstila pa je že do konca avgusta dosegel 4,1 milijard dinarjev nasproti 2,7 milijarde v istem obdobju lani. Na trgu pa primanjkuje flanel, kiota, zobčaste gredice, svilne za podlogo. Večjo potrošnjo smo deloma krili iz zalog, ki so se po cenitvah strokovnjakov zmanjšale za 35%. Res velja vprašati, ali je smotno izvažati več, kakor zmoremo, in s tem ustvariti položaj, ki nas sili k vse večjemu uvozu blaga, ki ga po drugi strani preveč izvozimo.

Odbor za gospodarstvo Zveznega izvršnega sveta je v zvezi s pripravami za novi družbeni plan razpravljal med drugim o nujni potrebi omejitve izvoza mesa, tekstila in obutve v prihodnjem letu. Tudi letos je družbeni plan predvideval nekatere omejitve, vendar... V zunanjetrgovinskem poslovanju bo vsekakor treba ustvariti neki red in tako ob uvozu in izvozu o marsičem razmisliti.

Peter

Sejalteve sanje. Tako je imenoval Leopold Fischer, avstrijski fotograf, tale svoj posnetek. Za nas to ne smejo biti sanje, tako smo sklenili. Preveč denarja izdamo za žito, preveč, ker ga še premalo pridelamo.

Podpiramo vsa načela

(Nadaljevanje s 1. strani)

tudi določene pomanjkljivosti. Predvsem je treba razmisliti o ugotavljanju o spremljanju in kontroli osebnih dohodkov tako kot je to zamišljeno. Nevarno je namreč, da bi v gospodarskih organizacijah po nepotrebnem ali celo na umeten način, povečali sklad delovnega časa, kajti višina sredstev gospodarske organizacije bo v dobri meri odvisna od porabljenega, oziroma (bolj ali manj) realno) izkazane porabljenega delovnega časa.

Predsedstvo meni, da so predpisani minimalni dohodki, kot instrument razdelitve, zares potrebni, toda le kot nujna priprava za pravilnejše določanje začetnih odnosov v razdelitvi. Ugotavlja pa, da predpisanje minimalnih osebnih dohodkov ni najboljši instrument za samo razdelitev. Ti naj bodo le kot osnova za družbeni minimum plač.

Vsak nov sistem razdelitve prinaša spremembe v medseboj-

ni položaj gospodarskih organizacij. Prehod na ta sistem bo vsekakor povzročil določeno prerazporeditev narodnega dohodka v korist visokoakumulativnih podjetij. Te spremembe so lahko tudi upravičene, toda razmisliti velja o tem, da lahko nastanejo ob neposredni in popolni uporabi novih ukrepov resni premiki v gibanju plač določenega števila delavcev in uslužbencev. Ob uporabi sistema bi morali zagotoviti, da ta ne bi vplival — posebno pri manj razvitih podjetjih — na zmanjšanje plač delavcev in sredstev podjetja. To velja predvsem za primere, kjer so plače delavcev in sredstva podjetja blizu družbenega povprečja. Po mnenju predsedstva bi tam, kjer je dosedanja raven plač precej presegala povprečje, lahko dovolili zmanjšanje sredstev.

Predsedstvo meni, da je sredstvo, za uresničevanje naštetih ciljev, v posebni časni lestvici: izločanje sredstev za splošne

družbene potrebe. Ta naj bi bila ugodnejša od splošne lestvice in bi jo lahko uporabljali v določenih gospodarskih panogah in dejavnostih. Prav tako pa bi morali omogočiti preusmeritev proizvodnje ali druga način saniranja za tiste gospodarske organizacije, ki pod novimi pogoji ne bi moge uspešno poslovati.

Neenaka spodbuda za povečanje storilnosti dela

Progressivne lestvice — tako tiste, ki so bile predložene v prvotnem načrtu in tudi kasnejše — alternativne — neenako spodbujajo gospodarske organizacije k povečanju storilnosti. Ne gre samo za to, da je lestvica progressivna in že zavoljo tega zaseže sorazmerno večji ali manjši del sredstev. Pri gospodarskih organizacijah z najnižjo stopnjo plač v primerjavi z dohodkom, le-ta relativno ugodno deluje. Pozneje pa se ta spodbuda naglo zmanjšuje. Gospodarskim organizacijam s stopnjami med 80 in 200 ostane sorazmerno malo sredstev, potem se položaj izboljšuje — gospodarskim organizacijam z najvišjimi stopnjami zopet omogoča najboljšo spodbudo.

Progressivno izločevanje sredstev ne vpliva dovolj spodbudno na povečanje rasti storilnosti, dosežene s prihranki, oziroma racionalnejšim izkoriščanjem delovne sile. Porast storilnosti bi morali doseči s povečanjem proizvodnje na enega zaposlenega. Načelna pomanjkljivost je, da sistem ne vpliva na prihranek delovne sile, to je na čim smotrnejšo zaposlitev zaposlenih. Predsedstvo meni, da je treba nujno obe te pomanjkljivosti odstraniti, zato da bi nov sistem razdelitve čimbolj funkcionalen in da bi z njim dosegli cilje, ki jih želimo doseči.

Zagotoviti je treba neboležni prehod na nov sistem

Novi sistem razdelitve mora delovnim kolektivom zagotoviti večjo svobodo in samostojnost v poslovanju in razdelitvi ustvarjenih sredstev, odpirati vrata za večje razlike v plačah in ostalih skladih gospodarskih organizacij. Toda ta sistem prav tako zahteva prilaganje ostalih gospodarskih instrumentov. Potrebno je na primer stalno in sistematično spremljati gibanja na trgu in v gospodarskih organizacijah (zato da bi lahko, če bo to potrebno, na določenih mestih pravi čas intervencij); potrebno je urediti položaj gospodarskih panog, ki imajo sedaj zaradi določene gospodarske politike predpisane cene proizvodov (in so zaradi tega v neenakem položaju z drugimi); vskladiti sedanji sistem kreditiranja za investicijska in obratna sredstva z novim sistemom razdelitve (da bi na ta način porasla storilnost in tehnična opremljenost tistih gospodarskih organizacij, ki niso dovolj akumulativne, toda so s širšega družbenega in gospodarskega stališča koristne) itd. Glede izločanja anuitet je predloženi sistem gibčnejši in ugodnejši, toda določenemu številu podjetij ne bo moč izplačevati anuitet iz predvidenih skladov. Zaradi individualnih pogojev pa bi morali s posebnimi predpisi predvideti realneje roke. Prav tako bi morali deloma revalorizirati osnovna sredstva in poplačati sprostitev amortizacijskih skladov.

Predsedstvo meni, če ne bodo ta in ostala vprašanja rešena vzporedno z uveljavljanjem novega sistema razdelitve, lahko to ogroža vse dobre strani sistema. Predvsem lahko nastopi določena stagnacija glede nagrajevanja po delu, ki mora še vnaprej ostati temelj našega gospodarstva. Zvonko Simič

Stanovanj je premalo. Tudi tovarne bomo še gradili, vendar za sedaj gradimo še predrago in prepočasno. Zato je predvideno v petletnem planu, da bi morali gradbeništvo modernizirati, ga še hitreje razvijati, ga usposobiti, da bomo gradili hitreje in bolj poceni.

Več glav več ve

(Nadaljevanje z 2. strani)

tevnemu položaju, zakaj ne bi prejel tudi ustrezne nagrade? Mislimo, da se to popolnoma ujema z načelom: vsakemu po njegovem delu (in ne samo po njegovih sposobnostih). Če opravlja nekdo delo kvalificira-

nega delavca, naj bo tako tudi plačan ne glede na spričevala. Isto velja tudi za direktorja. Bomo mar takega, ki opravlja nekvalificirana dela, pa ima n. pr. mojstrsko šolo, plačati kot mojstra ali kot nekvalificiranega delavca? Vsak bo dejal, da ga bomo plačali kot nekvalifi-

ficiranega delavca, pa čeprav ima še toliko šol. Pri delu pokaži, kaj znaš, in polno pravico imaš, da si za opravljeno delo tudi nagrajen.

Kajne, da je tako, tovariš Franc?

Ob koncu pa še nekaj. Tovariš Franc je v uvodu svojega dopisa napisal takole: »Čeprav dvomim, da bo spodaj napisani članek zagledal beli dan, ga vendarle pošiljam. Pravzaprav bo cilj dosežen že s tem, ko ga boste v uredništvu prebrali. To pa se bo prav gotovo zgodilo.«

Kot vidite, se je zgodilo oboje: članek smo prebrali in ga tudi objavili.

Ne vidimo prav nobenega razloga, da članka ne bi objavili. Vsak ima pač o življenju in dogajanju svoje mnenje in smo prav veseli, da ga tudi pove. Seveda bomo pa tudi povedali, v čem ima kdo prav in v čem se po našem mnenju moti. Več glav več je, je dal tovariš naš naslov članka. Tako mislimo tudi mi: več glav več ve, saj si še zdaleč ne domišljamo, da smo vsevedi in da imamo le mi vedno prav!

1957 - 1961

(Nadaljevanje s 1. strani)

benega upravljanja in uveljavljanju osnovnih elementov gospodarskega sistema.

Na teh osnovnih dejstvih temelji tudi snovanje naše politike in petletni plan. Zaradi tega je za naslednje obdobje našega razvoja značilna hitra, celo hitrejša rast proizvodnje kot do sedaj, toda skladnejša, enakomernejša rast. Tu gre predvsem za tisto vrsto vsklajenosti in enakomernosti, ki omogoča stabilnejše, stalnejše pogoje za proizvodnjo v — po svojem bistvu — svobodnem gospodarskem mehanizmu. To je vsklajenost med skupno proizvodnjo in razdelitvijo, med skupnimi blagovnimi in kupnimi skladi. Vsklajenost, za katero je značilen razvoj brez velikih skokov cen, ki omogoča boljše pogoje za tekoče gospodarjenje, boljše preskrbo s surovinami in pogonskim materialom tekoče proizvodnje in stalnejšo investicijsko politiko.

Sedaj je prišla do izraza možnost, da se, izkoriščajoč gospodarski in finančni mehanizem, vsklade vsi odnosi v gospodarstvu, da prek trga zagotovimo stabilnost, vendar da pri tem ne posegamo bistveno v materialno samostojnost tako podjetij kot ostalih družbenih organov.

Za naslednje obdobje so značilni prav tako skladnejši odnosi v samih materialni proizvodnji — med gospodarskimi področji — med gospodarstvom kot celoto in drugimi področji družbenega življenja...

Razprava o perspektivnem planu, dokler ne bo ta izglasovan v

skupščini, lahko vpliva na njegovo izboljšanje. Jasno je, da morajo tisti, ki bodo sodelovali v razpravi, dobro poznati izhodiščne elemente in kvantitativne odnose, ki jih vsebuje predloženi plan.

Opozoriti pa je treba tudi na drugo značilnost razprave: Spoznamo čim širši krog z elementov gospodarske politike, vsebovanimi v planu v celoti in za posamezna področja. Politika povečanja osebne potrošnje in pospeševanja družbenega standarda se mora na primer odražati na strukturi proizvodnje; ta mora pravzaprav določiti proizvodno in investicijsko politiko...

Stekleno embalažo lahko pocenimo

V trgovini ste kupili kilogram silivega džema. Zaužili ste se, ker ste sanj toliko plačali, kajti če ga skuhate doma, je cenejši. Najbrž niste pomislili, da ste plačali za stekleno posodo 28 dinarjev in za pokrovček, ki ga uvozimo, 11 dinarjev. Samo naša embalaža torej odpade 31%.

Ali so kakšne možnosti, da bi lahko stekleno embalažo pocenili? Vodstva steklarn trdijo, da ni mogoče embalaže, namenjene predelovalni industriji, poceniti za dinar. Toda v trgovinah vidimo množico steklenic, steklenih posod različnejših velikosti. Ali ne bi mogoče dosegli procentov steklene embalaže s poenostavljenjem — s standardizacijo?

Vodstva predelovalnih podjetij trdijo, da se jim ne splača sprejemati embalažo od potrošnikov, ker so stroški preveliki in da znašajo celo toliko, kot stane nov kozarec za vlaganje. Vendar če upoštevamo, koliko mora plačati potrošnik za kozarec, če kupi marmelado, džem, vložene kumarice itd., potem najbrž njemu ni vseeno, če bi dobil za vrtno steklenico ali kozarec določeno odškodnino. Predelovalna industrija trdi, da se ji ne izplača sprejemati kozarcev. Toda ali se to splača pivovarjem? Videti je, da se jim izplača, kajti vse pivovarne zbirajo pivske steklenice. Tako je tudi s steklenicami cete in drugimi.

Steklarne tožijo, da imajo prevelike zaloge steklene embalaže iz dosedanje proizvodnje in da bo treba poiskati določeno rešitev. Zatrjujejo tudi, da je znižanje količinov za uvoz pokrovčkov in odobritev regresa za stekleno embalažo vplivala na pocenitev le-te za 3 dinarje pri litru nasproti kovinski embalaži. Pravilo, da to ni zadostna spodbuda za večjo potrošnjo steklene embalaže. Rešitev iščejo v telje smeri:

S posebnimi predpisi naj bi določili, katere sadne in zelenjavne proizvode bi morali obvezno pakirati v kozarce. Menijo tudi, da bi morali postopno preiti na pakiranje v kozarce vseh tistih proizvodov, ki jih steriliziramo (kot meso, posušeno vrste zelenjave itd.), ker sterilizacija omogoča sodoben način hermetičnega zapiranja steklenic.

Pri nas sedaj potrošimo okoli 2 milijona steklenic za olje. Olja pa prodajo v trgovinah letno okoli 32.000 ton. Stekl-

lari predlagajo, da bi zakoniti obvezno prodajo olja v steklenicah in tako bi bilo v prometu nad 3 milijonov steklenic.

Ti navidez »administrativni« predlogi so vredni premisleka, kajti z njimi ne bi rešili samo vprašanja proizvodnje naših steklarn, temveč bi lahko vplivali tudi na napredek v prometu, na ustvarjanje kulturnejših navad v trgovini in pri potrošniku in potrošnika bi zavarovali pred nehigienim ravnanjem s potrošnimi predmeti. Gospodarsveniki računajo, da bi z večjo uporabo steklene embalaže samo pri pakiranju konzervnega sadja in zelenjave prihranili letno okoli 300.000 dinarjev, ker nam ne bi bilo treba izvažati pločevine.

Kot rečeno, so ti predlogi vredni razmisleka, vendar začenj učinek ne bo dosežen, če bo vsaka steklarna izdelovala najrazličnejše vrste steklenic in kozarcev, skratka, če se ne bodo steklarji odločili za izdelavo nekaj tipov kozarcev in steklenic, ki bodo ustrezali prehranski industriji. Standardizacija steklene embalaže bi nedvomno vplivala na porast storilnosti dela in na zmanjšanje stroškov, s tem pa bi dosegli tudi nižjo ceno za konservirano sadje in zelenjavo, kajti boljše in embalaže najbrž ne bo odpadlo 31% stroškov.

Tokrat preberimo, kako drugod po svetu razmišljajo o pocenitvi steklene in druge embalaže in kakšna pota ubirajo.

Steklene in kovinske posode, na primer litrske, drža res le liter, toda oblika posod je zelo različna. Različne oblike niso najbolj primerne za prevoz določenih proizvodov. Če bi bila torej embalaža čimbolj izenačena po svoji obliki, bi s tem olajšali komercialno poslovanje in razpošiljanje blaga. Če na primer pri naročanju konzerv kupce naroči v tovarni: »Pošljite mi konzerve te in te specifikacije, to je vrste in velikosti, potem lahko komercialni oddelek varen hitro odpošlje v kartonskih školjčkah konzerve določenih velikosti. Takšna izenačenost embalaže je torej koristna tako za tovarniška skladišča kot skladišča trgovin.

„TEKSTA“

TOVARNA SUKANCEV IN POZAMENTERIJE

MARIBOR-TEZNO

IZDELUJE:

lanene sukance

bomb. rib. sukance

bomb. in svil. pozamenterije

Čestita vsem delovnim ljudem k prazniku — 29. NOVEMBRU

PROIZVODNJA V SVETU

V proizvodnji kartonske embalaže je že nastala določena specializacija. Posamezna podjetja izdelujejo samo karton, gladek ali hrapav, druga izdelujejo embalažo iz kartona, tretja pa se ukvarjajo samo s prepredajo končne embalaže. Pri izdelavi embalaže ni takšne razdelitve poslov, in sicer zaradi tega, ker steklarne same izdelujejo steklenice, večji del po željah naročnikov.

Če bi zmanjšali različne tipe embalaže, bi lahko dosegli znatno zmanjšanje proizvodnih stroškov. Proizvodnja steklene embalaže je večinoma mehanizirana in prav zato je pripravljivo izdelovati čimveč proizvodov enakega tipa. Pri vsaki spremembi izdelka ostanejo namreč neizkoriščene dražje mehanične naprave ali pa podjetje izgubi del časa zavoljo preurejanja strojev. Eno in drugo vpliva na povečanje stroškov. Nadaljnja korist, če zmanjšamo število različnih vrst embalaže, je zmanjšanje obratnih sredstev, ki so po navadi »zamrznjena« v obliki raznovrstne embalaže in ta razen drugega zmanjšuje razpoložljiv prostor.

V Združenih državah Amerike so l. 1921 osnovali poseben oddelek, ki proučuje uporabo in izdelavo embalaže, in le-ta pozneje priključili k zveznemu biroju za standarde. Razen tega, da ta oddelek predlaga razne predpise in nadzoruje izdelavo in uporabo embalaže, nudi tudi strokovno pomoč vsem, ki si je žele, zato da bi uvedli najnovejše tehnične in organizacijske pridobitve na tem področju.

V Združenih državah Amerike imajo 83 steklarn, ki proizvajajo steklenice in druge, steklene posode. Leta 1952 so izdelali v teh tovarnah 115 milijonov kosov in od tega dve tretjini steklenic z ozkim grlom, ostale pa s širokim grlom. Devdeset odstotkov skupne proizvodnje steklenic uporabljajo za prehranske proizvode, zdravila, kozmetične proizvode itd. Razni ukrepi za izboljšanje tehničnih postop-

kov pri tipiziranju so vplivali na to, da je v steklarnah storilnost dela porasla za 40% v primerjavi s storilnostjo v letu 1939.

Pri naporih za zmanjšanje raznolikosti steklene embalaže je veliko pomagal zvezni biro za standarde. Najprej so standardizirali steklenice za mleko in smetano. Leta 1924 so steklarne izdelovale 49 vrst raznih steklenic (različne velikosti ali oblike). Sedaj pa izdelujejo le še 15 tipov steklenic (10 okroglih in 5 kvadratnih). Predelovalna industrija uporablja veliko kozarcev za vlaganje. Biro za standarde je tudi tu uspel doseči, da so zmanjšali raznolikost proizvodnje. Poprej so izdelovali 40 različnih vrst kozarcev za konzerve, sedaj 9. Za marmelado so izdelovali 35 vrst kozarcev, sedaj sedem, za med prve 6 sedaj 4 itd. Tako postopoma tipizirajo različno stekleno posodo in razen tega tudi pokrovčke za zapiranje steklenic, kozarcev in zabojce za steklenice. Vse to je vplivalo na lažje ravnanje z blagom, skupni prihranki pa znašajo 10%. Polovico prihrankov na izdatkih za plače, polovico pa na izdatkih za material. To je vplivalo na pocenitev steklene embalaže.

Posebno v času vojne, ko je bilo treba varčevati; tako z materialom kot z delovnim časom, so hitro dosegli izenačenje tipov. Takoj so se pokazale koristi. V steklarnah so poprej preureljivi stroje vsakih 24 ur, poleg pa šele vsakih 39 ur. Med drugim je to vplivalo na porast storilnosti.

Zavoljo tega, ker je steklena embalaža draga, so vpeljali že določene vrste proizvodov kaveleje. Potrošnik vrne ob nakupu proizvoda prazno steklenico ali kozarec, trgovec pa mu vrata kavnico. Nekateri potrošniki se s tem nocojo ukvarjati. Zato so posamezne steklarne začele izdelovati steklenice ali kozarce iz tanjšega stekla, ki so zaradi tega 10 do 20% cenejše in jih dobi potrošnik brezplačno.

Avtomaterial

TRGOVSKO PODJETJE
MARIBOR
ČESTITA
DELOVNIM LJUDEM
ZA PRAZNIK —
29. NOVEMBER

ODGOVORI NA ?

DISCIPLINSKA ODGOVORNOST

L. A. Selo p. Zirovnica: Kakšne disciplinske kazni se lahko uporabijo za prekrške pravil podjetja, kdaj ugasne pravica do kaznovanja takih prekrškov in kako vplivajo prejšnje kazni? — **Odgovor:** Za disciplinske kršitve je dopustno izrekat samo te disciplinske kazni: pisni opomin, pisni ukor, pisni strogi javni ukor, denarna kazen, premeštevje na nižje delovno mesto za dobo največ treh mesecev in disciplinski odpust. Nobenih drugih kazni ni dopustno uporabljati in izrekat. Če so v pravih ali v tarifnem pravilniku kakšne druge kazni, je taka določba nezakonita in neveljavna. Kršitev pravil ni disciplinska kršitev. Ta je samo tedaj, kadar se krši kakšna dolžnost, določena v pravih podjetja. Pravica do kaznovanja za disciplinski prekršek zastara v enem mesecu po storitvi. Po izteku enega meseca delavca ni dopustno več kaznovati. Morebitna kazen kljub temu je neveljavna. Pri izreku disciplinske kazni se morajo upoštevati seveda tudi prejšnje kazni, vendar samo take, ki niso izbrisane. V šestih mesecih po izreku kazni se namreč mora obvezno brisati disciplinska kazen, če v teh šestih mesecih delavec ne zagreši nobene disciplinske kršitve. To je zelo pomembno. N. pr. disciplinska kazen odpusta se sme izreči, če prejšnje kazni niso dosegle zaželenega učinka in se delavec ni poboljšal. V take prejšnje kazni pa se ne smejo všteti tiste, ki so po zakonu samem izbrisane. Za se posebej podjetja po tem pravilu ne ravna, kar pa običajno ni v prid redu in disciplini. — Vprašujete, v kakšnem roku mora upravni odbor rešiti pritožbo v zadevi, ki je predmet delovnega spora. V sedanjih predpisih takega roka sicer ni. Velja splošno priznано pravilo, da mora take zadeve rešiti upravni odbor čim prej. Toda marsikje se po tem pravilu ne ravna in dogodi se, da prav take zadeve celo namerno zavlačujejo. Temu bo napravil konec pripravljajoči se novi zakon o delovnih razmerjih, ki bo po tem splošno veljavnem pravilu določil rok, v katerem bo treba odločiti o pritožbi. Sicer pa je treba vedeti to-le. Dokler upravni odbor ne odloči o pritožbi, odločbe ni mogoče izvršiti. Kljub temu pa ima delavec pravico, obrniti se tudi na pristojne državne organe z uporabo pravnih sredstev (n. pr. pritožba, tožba), s katerimi zahteva, da o zadevi odločijo ti državni organi (n. pr. inspektorat dela, tajništvo za delo, arbitraž za odločanje o odgovodi, okrajno sodišče).

OTROŠKI DODATEK

S. M. Maribor: Zaposlili ste se 25. VII. 1957 in čeprav preživljate otroka, zavod za socialno zavarovanje ni priznal otroškega dodatka. — **Odgovor:** Obrazložitev zavoda za socialno zavarovanje, ko je zavrnil vaš predlog, je v skladu z uredbo o otroškem dodatku. Po tej uredbi morate biti prej neprekinjeno zaposleni eno leto ali s prekinitvami v zadnjih dveh letih vsaj 20 mesecev. Sele ko bo izpolnjen ta pogoj, si boste pridobili pravico do otroškega dodatka. Vendar vam priporočamo, da se obrnete na tajništvo za socialno varstvo okrajnega ljudskega odbora, da se čim prej uredi moževa zadeva in hkrati prouči, ali niso na moževi strani pogoji za priznanje otroškega dodatka.

DOPUST

D. J. Grahovo: Od 3. XI. 1956, do 30. X. 1957, ste bili v staležu bolnikov. Ko ste zahtevali od podjetja, da vam izplačajo lanskaj neizkoriščen del dopusta, so odklonili izplačilo. Sedaj ne veste, ali vam pripada izplačilo za lanskaj 10 dni neizkoriščenega dopusta in ali imate pravico do dopusta v letošnjem letu? — **Odgovor:** Podjetje je ravnalo pravilno, ko je zavrnilo vaš predlog za izplačilo odškodnine na neizkoriščen dopust v lanskem letu. Odškodnino bi vam moralo podjetje izplačati, če bi podjetje zakrivilo, da niste mogli izkoristiti rednega dopusta do konca leta. Ker pa je izraz dopusta prepredila bolezen in ne podjetje, nimate pravice do odškodnine za neizkoristeni del dopusta v lanskem letu. Imate pa pravico do dopusta v letošnjem letu. V čas dopusta se namreč ne všteje čas bolni in zato vam je podjetje dolžno omogočiti izrazo rednega letnega dopusta v letošnjem letu.

B. A. Pragersko: Vprašujete, ali imate pravico do prostega dneva za čas poroke? — **Odgovor:** Res se ni predpisa, ki bi priznava delavcu ali uslužbencu pravico do izrednega dopusta za čas sklenitve zakonske zveze in je prepusteno direktorju, da naredi po svoji lastni presoji. Toda noben direktor, ki upravičeno nosi ta naslov, ne bo zavrnil predloga za izreden plačan dopust, ki je delavcu potreben za ta njegov življenjski korak. Direktorju, ki bi delavcu odkleal tak dopust, bi lahko očitali, da delavca šikanira. Res pa je, da bi šel izostanek delavca na račun rednega letnega dopusta, če bi mu izostanek direktor ne dovolil. Seveda pa ne more odrediti opravičenega izostanka za sam čas sklenitve zakonske zveze pred pristojnim organom, ker ga ta organ z uradnim aktom pozove in mu določa dan in uro. Ta poziv pa je dolžan upoštevati tudi direktor.

S. I. Izola: Sin, vajenec trgovske stroke, je moral ponovljati eno leto vajenske šole. Ko je letos dokončal šolo ter opravil izpit, je zahteval plačo pomočnika. Direktor pa je to odklonil, češ da se mu učna doba izteče s prvim novembrom in da mu ne more prej priznati plače pomočnika? — **Odgovor:** Po uredbi o vajenčih se učenje konča z iztekom učne dobe in z opravljenim izpitom. Vašemu sinu je učna doba sicer potekla že 1. novembra 1956. Toda ker je padel v šoli, ni izpolnil pogoja za opravljanje izpita in zato je moral izpolniti najprej ta pogoj. Končati je moral obvezno vajensko šolo in ko je potem opravil še izpit, je po uredbi o vajenčih postal pomočnik s pravico do plače po tarifni postavki za delo, ki ga opravlja. Priporočamo, da se obrnete na tajništvo za delo ali na inspektorat za delo, ki naj posreduje za pravilno obračunavanje plače vašemu sinu od prvega v tistem mesecu, ko je opravil izpit.

F. I. Dolje: Za čas vojaških vaj ste prejeli nadomestilo plače, ki ni bilo obračunano po akordni postavki, temveč po tarifni postavki na uro. Smatrate, da to ni prav? — **Odgovor:** Po sedaj veljavni uredbi o nadomestilih delavcem gospodarskih organizacij za čas odsotnosti z dela pripada delavcu za čas vojaških vaj nadomestilo v višini tarifne postavke za redni delovni čas. Torej je zadržana pravilno obračunala nadomestilo, ko ni vzela za osnovo akordne postavke, temveč, kot pišete, v višini »režijske plače«.

RAZNO

G. I. in G. I.: Treba je slišati obe platj zvona kot pravi naš pregovor. Kar tako enostransko očitali sodišču, da štiti krivico, je prav tako huda obožba, kot je zelo napačno verjeti le eni sami strani. Iz vašega pisma ni mogoče razbrati prav nič drugega kot ogorčenost in zastrlevanje o vajini popolni nedolžnosti. Čeprav sta hitela pobrati iz vode tuja drva in jih brž žagati. Sicer pa so odprta mnoga vrata, da se krivica popravi: možna je pritožba na višje sodišče in če bi bilo res vse tako kot pišete, bi obtožnico zastopal tudi javni tožilec. Tako pa vse kaže, da ste v pismu zamolčali neke okoliščine in zato tudi niste pisma podpisali s polnim imenom.

PLAČEVANJE

T. A. Sladki vrh: Opravljate posle meznega obračuna, kamor spada tudi obračun norm. V ta namen morate dnevno v obrat od stroja do stroja, od delavca do delavca. Radi bi vedeli, ali vam za tako delo pripada kakšen poseben dodatek ali odstotek. — **Odgovor:** Delovno mesto »meznikarja« obsega dela, ki jih opravljate, a delo, ki ga opravljate, je samo način, da lahko ugotovite izpolnitev oziroma prekorajitev norm. Zato ker je vaše delo na tak način organizirano, seveda ne morete zahtevati kakšnega posebnega dodatka, kajti že v tarifni postavki je všteto vse delo v celoti, ki ga opravljate. Najmanj pa morate biti udeleženi na presežanju norm delavcev in delavk, saj vi s svojim delom k temu izpolnjevanju ne morete ničesar prispevati. Vi ste dolžni samo obračunavati zaslužke glede na dosežene delovne učinke brez pravice, da bi bili udeleženi na zaslužku, ki je rezultat dela delavcev na njihovih delovnih mestih.

ZAHVALA

Ob težki izgubi dragega moža, brata, strica in svaka VIDMAR MATEVŽA se iskreno zahvaljujem kolektivu in upravi L. P. I. Podneč, ki so mi v težkih urah žalosti stali ob strani, mi izkazali moralno in denarno pomoč, njegov predrni grob pa zasuli s cvetjem. Posebno zahvalo direktorju tovarniš KOVACICU, sekretarji tovarniš NADI ZRINSKI, tovarniš KOCJANU, tovarnišu ZRINSKU za peslovljivo, pevovodju tovarniš MILEKU in pevkam za ganljive žalostinke. Njegovim nekdanjim sodelavcem in upravam obeh kamnolomov v Podneči za izkazano poslednjo čast in vsem, ki ste ga spremlili na njejovi poslednji poti, iskrena hvala. Zalujoča žena in bratje VIDMAR.

Ob pol šestih zjutraj

KAKOR JE NAJBOLJE ZA STARŠE, TAKO NAJ BODO VRTCI ODPRTI, SAJ NISO VRTCI ZARADI VRTCEV, MARVEČ ZARADI OTROK!

Suštarjeva mama sleherno jutro vstane med četrto in peto uro zjutraj. Tedaj, ko v majhni hišici v Vrhovcih zagori luč, je zunan svet. Zvonilca še spi, ko njena mama že pripravljaj zajtrk, oče pa na hitro pospravlja sobo. Potem jo zbude, da ni popila malo mleka in nato se odpravijo na delo. Da, oče in mama v Tobačno tovarno, Zvonilca pa z njima v vrtec. Mora, čeprav bi še rada spala, kajti dekletce — kmalu bo izpolnila peto leto — ne more ostati doma. Kdo bi jo varoval, ji pripravil malico, kosilo. Lepo bi bilo, če bi lahko ostala doma, vsaj v Vrhovcih, toda tam nimajo vrta. Tudi šole ne. In otroci tega naselja hodijo v šolo drugim daleč... No, prihodnje leto bodo dobili tudi oni novo šolo, morda pa tudi vrtec...

Navadno pripelje mama Zvonilco ob pol šestih pred mladinski dom »Malči Beličeve«. V tem domu gostuje v dveh, nikakor ne velikih sobah, otroški vrtec za predšolske otroke Vič. Toda vrtec odpro šele ob sedmih. Kaj zdaj? Oče in mati morata biti v tovarni že ob šestih. Rešitve ni. Pač: v domu »Malči Beličeve« se prične življenje bolj zgodaj. Kuharica, čistilka, domska otroška negovalka ali uprav-

da zaposlenega moža, nima pa gospodinjske pomočnice. Ne vemo, ali je to res zadosten razlog za odpiranje vrta ob osmih zjutraj, ko bi vendar tudi ta prvošolček lahko s svojo materjo prišel v vrtec ob sedmih — če pomislimo na vse ostale otroke, katerih starši morajo pričeti delo v tovarnah že ob šestih. Kje pa so ti otroci tisti dve uri...? Vendar, na rodiljskem sestanku se je izkazalo, da le za štiri otroke starši ne vedo, kam bi z njimi do osme ure, ko se vrtec odpre. Ostali ostanejo doma v varstvu starejšega brata ali sestre ali sosedov in prihajajo sami v vrtec. Res, to so že šolski otroci, ki radi poležijo malo dlje, lahko pa se že sami pripravijo, zaklenejo stanovanje in odidejo v vrtec. Vendar pa so starši kjerkoli na delu bolj mirni, če vedo, kaj počne njihov otrok, da ga neko nadzira.

Kaj pa tisti štiri? Na srečo je v bližini mladinski dom socialno ogroženih otrok »Malči Beličeve«. Tja, so rekli, se lahko za tečejoje otroci že ob šestih zjutraj. Toda ali ne bi moglo biti

Petletna Zvonka mora vstajati ob pol petih zjutraj in potem napraviti dobro uro dolgo pot, da bi prišla v otroški vrtec... Ta in ta (koliko jih jel) otrok ostane sam doma, medtem ko sta njegova roditelja na delu. Ali bo v nedolžni igri zaneel požar, ali bo odprl plin, ali, ali, ali... Koliko otrok je samih, ker zaposlena roditelja nimata nikogar, ki bi pazil nanje. Ali naj mati zapusti delo, ker... In marsikatera se ne more sprostiti, ker ni vrta v bližini njenega doma.

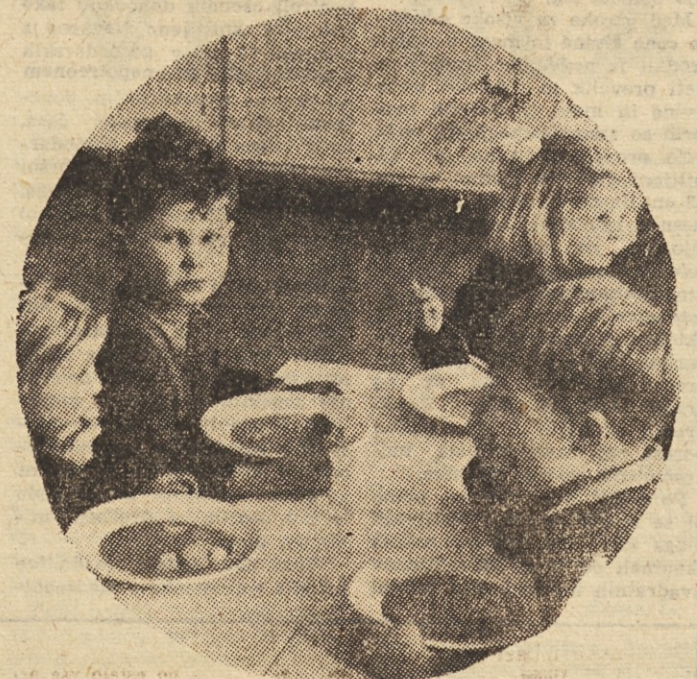
Imamo vrtec, ki pa ne more sprejeti vseh otrok, ker ni dovolj prostora... In to tare prenekatere mater, očeta. Toda to ni neresljivo stanovanje. Če ga bomo pričeli reševati sami, v svoji stanovanjski skupnosti, resno, prizadevno, potem ga bomo rešili tako, da bomo zadovoljni.

tisto zatočišče že v sklopu vrta, ki je v dveh sobah doma »Malči Beličeve«, odpro pa ga (vrtec) ob sedmih. Zakaj ne bi še prej nadzirale otroke vzgojiteljice ali negovalke namesto slučajnih dežurnih uslužbenk doma?

Stanovalci Rožne doline mnogo govore o svojem vrtcu. Ne na sestankih. Doma, v družini ali na dvorišču, sosed med seboj. »Bodo ja ustanovili vrtec, saj je tu toliko otrok!«

Najbrž bi prišli do vrta prej, če bi sosesčina sama skušala kaj storiti glede tega — za sebe. Ker tisto z Domom »Malči Beličeve« je res zasila rešitev. Tega se zavedajo vsi starši. Ko je bilo govora o odpiranju vrta, je bil med tistimi štirimi otroci, za katere starši niso vedeli kam, tudi majhna rdečelasa prvošolka Brigita Avpičeva. Njeni starši morajo že ob šestih zjutraj pričeti delo. Zdaj pa, ko zaklenejo stanovanje, odpeljejo Brigito k sosedom, od koder čez nekaj časa odide Brigita sama v vrtec. V vrtcu je sleherni dan ob uri, ko ga odpro. Kaj bi prej sitnarila v Domu, še dobro, da je lahko vse dopolnje v vrtcu. D. D.

nica, vse so že na nogah in ena izmed njih odklene vežna vrata in odpelje zaspano dekletce v stavbo, v vrtec ali kam drugam, na toplo. In tudi pazijo nanjo, dokler ne pridejo vzgojiteljci vrta... Nekako ob istem času pride v vrtec tudi majhna Tatjana Kovačičeva, ki jo je pripeljala sestra ali mama, pa Bojana Avsec in navadno tudi Mija Božičeva...

Ne bom je budila. Otroci prežive dan v vrtcu v igri, ki jo prekinejo dvakrat: za malico in kosilo. Po kosilu vzgojiteljice naročijo: »Otroci v postelje. Če ne boste spali, ne boste zrasli veliki...« In otroci poležejo po majhnih ležalnikih in zaspe. Medtem pa je ura odšla dve. V tovarni je zatulila sirena in med sto in sto drugih delavk in delavcev, ki so zapuščali tovarno, sta bila tudi Zvonkina mama in oče. Ob pol treh je prišla Suštarjeva mama v vrtec po Zvonko. Toda Zvonilca v tem času spi. »Nič ne de, počakala jo bom.« In medtem ko mož odide naprej, da bi doma zakuril in pristavil kaj na štedilnik, žena sede na klopec pred vrtcem in čaka, da se Zvonilca naspji. »Greh, pravi, bi jo bilo buditi. Naj se otrok naspji. Saj mora vsako jutro tako zgodaj vstajati. Sele ko se zbudi, jo odpelje domov.

In tako vsak dan. Če bi kdaj nagrajevali matere, bi morali nagraditi take kot je Zvonkina mamica. Za njeno skrb za otroke in za njeno požrtvovalnost. Tako je zaključila zgodbo, neizmišljeno zgodbo, pravi drobec življenja naših delovnih žena, predsednica upravnega odbora vrta občine Vič tovarnišica Danica Ilnikar.

Zakaj ne odpro vrta ob šestih zjutraj? Velikokrat so starši, ki tmajo otroke v vrtcu na Viču, predlagali, da bi vrtec odprli ob šestih. Predvsem je to želja tistih delavskih družin, kjer sta oba roditelja zaposlena v tovarnah, kjer prično z delom ob šestih, nimajo pa nikogar, ki bi mu pustili otroka v varstvo. Ni denarja za varuhinjo, niti kogarkoli v sosesčini, ki bi pazil na otroka. Upravni odbor vrta je to popolnoma razumel.

»Dobro«, so dejali, »odprimo vrtec prej, toda zato bomo morali podaljšati delovni čas, če tako preobremenjenim vzgojiteljicam, ki že zdaj opravljajo več nadur, kot jim jih po uredbi lahko plačamo in kot jim jih tudi lahko plačamo. Ne gre sa-

Kaj počne mala Brigita? Najbrž nihče na Viču ni pomislil na rešitev, kot smo jo predlagali zgoraj. Spoznali smo iz Zvonkine zgodbe, da v domu »Malči Beličeve« sprejemajo otroke v vrtec že pred formalno določeno sedmo uro. To ne velja samo za predšolske otro-

Hoteli smo še bolj osvetliti vprašanja, o katerih piše naš reporter v članku »Ob pol šestih«. Obiskali smo še ravnateljico Osnovne šole Vič in predsednico uprav. odbora otroških vrta občine Vič v Ljubljani. Preberite, kaj sta nam povedala:

V vrtcu za šolske otroke osnovne šole na Viču je 50 otrok, imajo pa le eno samo sobo, ki je hkrati učilnica, igralnica in garderoba. Tu otroci napravijo naloge, se učijo (tovarišica vsakega izpraša) in se igrajo. Poletje je »lahko«, gredo na dvorišče. Toda pozimi so navezani samo na to sobo. V vrtec pa so sprejeli le take otroke, ki nimajo nikogar doma, ker sta oče in mati v službi. Sicer pa bi bilo otrok v vrtcu še več, če bi bilo več prostora.

Ravnatelj osnovne šole Vič pravi k temu takole: »Značilno je, da so vsi otroci, ki obiskujejo vrtec, dobri učenci. Mnogi doma ne bi imeli opore v učenju in v enostavnega razloga, ker starši ne utegnejo, ker so na delu. Želimo, da bi bilo timveč otrok v vrtcu, toda primanjkuje nam prostora. Vrtec je v sta-

ri viški šoli. Tam je tudi prvi razred osnovne šole. V tej stavbi zaseda eno sobo stranka, druge prostore pa postaja Ljudske milice in pošta. Občinski ljudski odbor in Tajništvo za notranje zadeve sta razumela naše želje in potrebe, in takoj, ko bo mogoče, se bo postaja Ljudske milice izselila in nam odstopila prostor za vrtec. Tako lahko pa ne bo s stranko...«

Predsednica upravnega odbora otroških vrta občine Vič v Ljubljani tov. Ilnikarjeva nam je povedala naslednje podrobnosti:

Premalo prostora nima le ta šolski vrtec, temveč vsi vrtec v viški občini, tako tudi vrtec za predšolske otroke na Viču, v Trnovem in na Kolesiji. Le vrtec v Mestnem logu še ni prenatrpan, ker tam starši ne pošiljajo radi otrok v vrtec. Pozimi že še, toda poletje ne. Sploh ni vrta v Rožni dolini, čeprav je nujno potreben, prav tako ga ni v Vrhovcih.

Zanimivo zgodovino ima vrtec v Trnovem. Ustanovilo ga je Društvo prijateljev mladine že leta 1951 in samo skrbelo zanj, plačevalo vzgojitelje, najemnilo za prostor, igrače. Deloma s prispevki staršev, večji del pa z lastnimi sredstvi, ki jih je društvo pridobilo z raznimi akcijami, namenjenimi koristim vrta. Konec 1955. leta je Svet za prosveto ta vrtec sprejel v svoje oskrbo. Tako zdaj v tem, kot v vseh ostalih, starši ne plačujejo za to, da so otroci v vrtcu, temveč samo za prehrano.

Seveda se tudi ta vrtec ne more pohvaliti s svojimi prostori. V dveh majhnih sobah, v katerih je bila nekoč shramba za zelje, preživijo svoj dan 46 otrok, katerih starši so zaposleni. Druhi otrok zaradi pomanjkanja prostora tako in tako niso mogli sprejeti. Sicer bi jih lahko sprejeli še čez sto.

Zdaj so se ljudje, ki jim ta vprašanja ležijo na srcu, sestali, da bi izdelali desetletni načrt razvoja vrta. To pa, pravilno, ne pomeni, da že prej ne bodo rešili najbolj pereča vprašanja...

Ob Dnevu republike — 29. novembru — čestitamo vsem delovnim ljudem širom Jugoslavije.

TOVARNA KLOBUKOV
ŠEŠIR
ŠKOFJA LOKA

Hkrati priporočamo naše izdelke — moške in damske klobuke, tulce in berete iz zajeje diake.

Poleti še gre...

Izhajati je začela zbirka žepnih romanov LJUDSKA KNJIGA

V letu 1957 dve knjigi za 370 din

V letu 1958 pet knjig za 800 din

- 1. Klaus Elyk DAN NIČLA
- 2. H. de Bollač ŽENA TRIDESETH LET
- 3. Roidis PAPEŽINJA IVANA VIII.
- 4. Moberg JEZDI SE NOCOJ
- 5. Olbracht NAJTEMNEJŠA JEČA
- 6. Walsh MORA NA MANHATTANU
- 7. Maupassant POROČNO POTOVANJE

Kdor naroči vseh 7 knjig, jih dobi za 1100 din, plačljivo tudi na obroke. Vsak roman bo imel 150—200 strani, opremljen pa bo z lepim barvnim ovitkom. V polplatno vezana knjiga bo stala vsaka 100 din več. Postani stalni naročnik! Prešernova družba, Ljubljana, Erjavčeva 14a

VELEBLAGOVNICA

nama

LJUBLJANA pred Pošto

vam nudi v bogati izbiri:

- tekstil vseh vrst
- konfekcije
- modno galanterijo
- kuhinjsko posodo
- najmoderneje pripomočke za gospodinjstvo
- domača in inozemska kolesa
- sivalne in pralne stroje ter hladilnike
- kozmetiko
- pohištvo, glasbila itd.

Poleg nizkih cen, odlične kvalitete in hitre postrežbe še ena ugodnost: vse blago morete kupiti na kredit z eno-, dvo- ali triletnim odplačilom.

Pomnite torej: poceni, hitro in solidno boste kupili vedno samo v veleblagovnici »NAMA«, Ljubljana, pred Pošto.

Roman o zemlji

Tako bi lahko imenovali knjigo »HISA POD VRHOM«, ki jo je napisal IGNAČ KOPRIVEC. Knjiga je izšla v zbirki »Knjižna policja 1957« v založbi Državne založbe.

Čim si je osvojil človek zemljo z motiko in plugom, že postane ta zemlja, ki nam daje kruh in vino in brez katere ne bi mogli živeti, os-življenju vsega človeštva. Imeti zemljo, se pravi imeti življenje, kajti brez kruha ne bi bilo nisesar. V vsaki družbeni revoluciji je bila zemlja odločilnega pomena. Spominimo se na strahovito borbo za kruh v Sovjetski zvezi po oktobrski revoluciji ali pa na neštete primere skozi vsa zgodovinska stoletja, ko je zemlja odločala o usodi narodov in držav. Zato je razumljivo, da so književniki vseh časov in vseh narodov gnetli to rodovitno, vse človeško življenje obsegajočo zemljo skozi verze in stavke in jo še bodo. Kajti ob kruhu raste človek in tudi človek pod tovarniškimi dimnikom se hrani s kruhom, ki ga daje zemlja. Kot je recimo poljsko zemljo opisoval poljski pisatelj Reymont v svojih »Kmetih« v obdobju patriarhalne statičnosti gruntnarstva, velesposstva in kmečke revščine v okviru rastočega in razvijajočega se kapitalizma, tako je rusko zemljo opisal Solohov v »Nezoranj leđini« v obdobju najbolj krute borbe proti kulaštvu po zmagi proletarske revolucije. Starejši slovenski pisatelji, ki so poveličali zemljo, so za svoja dela z naših polj in iz naših vasi, so sicer občutili ekonomska nesoglasja takratne družbene ureditve vasi (vaski bogatini, oduheri, graščaki, bajtariji in kmečki brezzemljarji itd.), vendar so se poveličali zadovoljili s stanjem, kakršno je bilo, in so zato temu primerno določevali usodo svojih junakov. S Cankarjevimi »Hlapcem Jernejem in njegovo pravico« pa se tudi čez slovensko zemljo razvija zastava borbe za zemljiško posest v vseh podobah posameznika do zadruge. Nedvomno je Prežihov Voranc najgloblje zajel velike in majhne tragedije, ki so se dogajale in se še dogajajo na

odprtih brazdah naših njiv, gozdov in vinogradov. Miško Kranjec in Janez Potrč sta prav tako vsak po svoje razgrnila pred naše oči nešteto usodnosti prekmurskih in haloških vasi, usodnost povzročene zaradi zemlje. Za te tri naše pisatelje so družbena nasprotja prvina njihovega umetniškega oblikovanja življenjskih usod velikih in majhnih kmetov, hlapcev in dekel, kmečkih ljudi brez zemlje, vinčarjev in vseh majhnih ljudi, ki se pehajo z motiko in plugom po naši zemlji.

Ignacij Koprivec je s svojim »Hisa pod vrhom« zajel z velikim vedrom iz globokega vodnjaka mogočno snov zemlje svoje Prekije iz časov tik pred druge svetovno vojno, iz časov nemške okupacije, zlasti pa iz časov po osvoboditvi. Ta zadnji del romana, je tudi najboljše. Družbene in umetniške prvine romana so: ljudje, ki so zakoreninjeni v svojo zemljiško posest s tako silo, da občutijo revolucionarno premikanje svojih posestniških mejnikov kot krutost in pravico nove oblasti in se ji zato z vso silo upirajo in pri vsem tem preživljajo svoje osebne tragedije prav tako kot tisti, ki jim je nova oblast dala zemljo, po kateri so kot hlapci in dekle ter vinčarji gruntnarjev ves čas svojega življenja hrepeneli in ki se vidijo v zadrugi spet razlašeni in zato zaročarani, ker jim zavest v to širino še ni proniknila, kajti socialistična preobrazba vasi je mnogo težja kot aktivna socialna revolucija.

Čitalnica jeseniške Svobode

V jeseniški železarni je preko 1.600 mladine, Seveda niso vsi doma na jesenicah. Mnogi so tudi iz oddaljenih krajev Slovenije in celo iz drugih republik. Ta mladina, zlasti tista, ki stanuje v samskih domovih, rada poseča ljudsko knjižnico in tudi obisk v strokovni knjižnici je znan. Prostori čitalnice pa zahaja v bližini železarne in zato dostopni vsakomur. Obisk v čitalnici raste iz leta v leto, posebno velik obisk je zabeležen sedaj v jesenskem in zimskem času.

V čitalnici je na razpolago preko 40 dnevnikov, tednikov in mesečnikov, po katerih bralci radi segajo. Čitalniški prostori pa postajajo že pretesni. Morda bi kazalo urediti boljše razsvetljavo in nabaviti po nekaj izvodov več časopisov, za katere je največje zanimanje, da ne bi bilo treba predolgo čakati na posamezne izvide.

B. Omčikus: Akt

Koprivec je postavil v sredino svojega romana in v sredino vseh ljudi, ki jih obkrojuje, hlapca Tuneka in kmečko dekle Naniko. Morda se še nobenemu našemu pisatelju ni posrežilo popisati strast po zemlji s tako strahotno silo, kot se je to posrežilo Koprivcu pri Naniki. Strahotno zato, ker nam je tako odkril vsa protislovja človeških usod, ki izvirajo prav iz dna zemlje, ki nam rodi kruh, s takimi ljubeznijo do teh neznanih ljudi, ki so previrali vse nečloveške muke izkoriščanja človeka po človeku in ki se še nikakor niso mogli dokopati do zavesti socialistične posesti in do socialistične obdelave zemlje, ne toliko po lastni krivdi, kot po krivdi svoje lastne zaočalosti in srdite tih kontrarevolucije na vasi in po krivdi nezrele aktivistične parolne politike, ki je ljudi na vasi takrat mnogokje novi oblasti bolj odtujila kot približala. Mojstrsko so izoblikovani tipi gruntnarjev Družovca, Požegarja, Hričmana Vršana, Peklarja in drugih ter cela galerija zemljiških siromakov s Tunekom in Naniko v ospredju. Pretresljiv je značaj kovača Bratiča, tega samozvestnega gruntnarja in po svoje revolucionarja, ki se po tragičnih zmotah edini dokopuje do odrešilne resnice, to se pravi do socialistične posesti zemlje, in ki zaradi te resnice tudi umre.

»Hisa pod vrhom« je tisti veliki povojni tekst, ki ga že toliko časa pričakujemo? Ne sil! Vendar pa se mu je precej približal zaradi tega, ker je opisal ljudi po vojni takšne kot so in se ni sramoval napisati napak, ki so zakrivilo mnogo hudega. Precej nejasno je zajel okupacijsko obdobje in tisti prelehi partizani so nekam zagonetni prav zaradi tega, ker so zaradi širine življenjskega eposa Tuneka in Nanike le blede prikazni, ki se prav tako obregnejo ob usodnost teh dveh ljudi, kakor vse druge vihere, ki butajo v njuno bajto polno želja po kruhu in sreči.

S to knjigo je Koprivec zamislil veliko vrzel v naši povojni prozi o ljudeh, ki orjejo, sejejo in žanjejo, o naši povojni zemlji, ki nam rodi kruh in vino.

Jugoslovanski pesniki v ručini

V okusni opremi je izšla v Moskvi antologija pesnikov Jugoslavije. V knjigi so zastopani srbski, hrvaški, slovenski in makedonski pesniki. Slovensko pesništvo predstavljajo v tej antologiji Oton Župančič, Alojzij Gradnik, Pavel Golia, Igo Gruden, Tone Seliskar, Srečko Kosovel, Mile Klopčič, Božo Vodušek, Matej

Bogata je umetniška pot grafika in slikarja Božidarja Jakca

Rojen je bil 1899. leta v Novem mestu, študiral pa je v Pragi. V svojem življenju je mnogo potoval po Nemčiji, Italiji, Franciji, Norveški, Severni Afriki, Ameriki in drugod ter vtise neoprestano beležil. Toda tudi v deželno pod Gorjanci se v svojih delih rad vrača.

Slovenska grafika je z imenom Božidarja Jakca tesno povezana, saj ji je prav on v mnogočem utiral prvo pot. Kot slikar slika največ v pastelu in je ustvaril v tej tehniki svojski tip lirično doživete pokrajine. Posebno pomembno na njegovo delo v partizanih, kjer nam je dal mnogo del dokumentarne in umetniške vrednosti. Na slik: Božidar Jakac v gledališču.

Bor in Destovnik-Kajuh. Zal pa manjka v knjigi primeren uvod o razvoju jugoslovanskega pesništva. A antologiji pogrešamo precej značilnih pesnikov iz vsake od jugoslovanskih narodnosti. Vsekakor pa pomeni ta antologija lep korak k spoznavanju jugoslovanske pesniške dejavnosti v Sovjetski zvezi.

MALI OGLAS

Prezvamem mesto pevovodje, če se mi preskrbi primerna služba. Obvladam slovensko, nemščino ter poznam v glavnem leposlovno in glasbeno literaturo. Naslov dobite v upravi »Delavske enotnosti« (1254)

POMEMBNO FILMSKO POSVETOVANJE

Sredi novembra je Zvezna komisija »Film in otroci«, ki spremlja vpliv filma na mladino in skuša uravnati te vplive v okviru zveznega filmskega kultura na splošno, sklicala posvetovalno vseh, ki se ukvarjajo s temi vprašanji, da bi skupno razpravljali o naši filmski kulturi nasploh, posebej se z zorišča naših nalog do mladine. Posvetovalje, ki je trajalo tri dni, je osvetlilo marsikatero perečo vprašanje. Slovenski udeleženci (prof. France Brenk, Levin Sebek, Milena Babič, Marja Cerkovnik, Marjan Maher, Vitko Musek) pa smo s svojim kolektivnim referatom vsestransko osvetlili problematiko filmske kulture na Slovenskem in nakazali pota, ki jim moramo ubrati, če sploh nameravamo zastaviti prve korake v uspešno filmsko vzgojno delo na Slovenskem.

Podrobna ocena naše produktivne in reproduktivne kinematografije je pokazala, da se pogosto najdemo v nasprotju ne samo s prizadevanji za filmsko kulturo gledalca, temveč sploh v nasprotju z oblikovanjem miselnega sveta našega človeka. Na tem področju, ki v največji meri vpliva na gledalcev odnos do filma, moramo poskati skupno z vsemi zainteresiranimi pota, ki bodo vodila k istemu cilju, če sploh želimo doseči kakšne uspehe in če ne želimo, da bo ostalo vse pri besedah. Sicer ho- mo še kar naprej ugotovljati, da film deluje na gledalca kot slepa, nekontrolirana stihija ter ga posredno ali celo neposredno vodi v svet, ki je pogosto po idejni, etični, estetski in moralni plati daleč od načel socializma. In če smo mnenja, da bo morala naša celotna filmska politika vse bolj upoštevati probleme filmske vzgoje in oblikovanje splošne filmske kulture ljudi, posebno še mladih, potem se še kot bolj pereč problem (prav iz zorišča filmske vzgoje mladine) postavlja pouk o filmu. Posvetovalje v Beogradu je poudarilo potrebo, da upošteva reorganizacija našega šolstva tudi film in filmsko vzgojo, da uvedemo v naše šole pouk o filmu, ki bo enakoveren pouku o književnosti, zgodovini, glasbi, umetnosti itd. Takšen pouk seveda zahteva učni kader, ki bo sposoben mladim ljudem posredovati znanje o filmu. Torej bo tudi reorganizacija naših univerz, visokih šol in učiteljskega morala nujno upoštevati te potrebe in uvesti na univerzah (fakultete, ki pripravljajo pedagoški kader) katedre za filmsko zgodovino in teorijo filmske umetnosti, iste predmete pa vpeljati tudi na visoke pedagoške inštitucije v Evropi na zadnjem mestu.

Toda film vse močnejše oblikuje miselni svet mladega človeka in zato ne moremo več odlašati sistematičnega pouka o filmu, če nečemo, da bo naša mladina na tem področju, da bomo lahko povzročili kot nekontrolirana stihija. Pozabiti namreč ne smemo, da filma ni mogoče

primerjati knjigi. Res je sicer, da si mlad človek navadno sam izbira knjige. Toda v enakih meri si danes izbira tudi filme, ki jih gleda. Razlika pa je usodna v naslednji fazi, kajti dobro vemo, da bo mlad človek knjigo, ki se mu zdi nerazumljiva, pretežka ali nezanimljiva za odločilo njegovega umskega razvoja, odložil — film pa gleda do konca in si ga potem po svoje razlaga. Zato menimo, da je najpomembnejši faktor v filmski vzgoji in oblikovanju filmske kulture (razen našega filmskega repertoarja in tudi razen njega) danes pri nas šola na vseh svojih stopnjah. Kajpa nam ne more biti vseeno, kakšen je naš filmski tisk in kam ta usmerja bralce. Začeli od filmske kritike preko filmskih rubrik v našem časopisju pa do filmskega tiska — vse mora biti v skladu s pozitivnimi prizadevanji za filmsko vzgojo človeka na različnih stopnjah njegove starosti in izobrazbe. Razen dobre filmske revije, razen dobrih in skrbno pretehtanih filmskih strani in rubrik v našem dnevnem, tedenskem in petim dnevem tisku, razen dobrih, iz posvečanja filmske umetnosti izhajajočih filmskih kritik bomo nujno potrebovali tudi filmski tisk, ki bo namenjen po eni strani najmlajšim gledalcem, po drugi pa staršem. Čaka nas namreč sila težko delo — sprejeti odnose naših staršev do vprašanja, kakšne filme gledajo njihovi otroci. Seveda bodo morali zato sami bolje poznati film, kakor pa ga poznajo sedaj. In nazadnje — vse tiste organizacije in ustanove, ki so ljudem, pa tudi otrokom, nudile v preteklosti, ki so jim pomagale v njihovi vzgoji, morajo pomagati v naših prizadevanjih. Zveza prijateljev mladine ima preveliko moč, da bi lahko izvedla vse, velike in neodložljive naloge, ki so pred njo. Če bi skušali povzeti vse probleme, ki jih razgrinja pred nami filmsko-vzgojno delo in ob njih nakazati naloge, ki stoje pred nami, bi v okviru našega kolektivnega referata na posvetovalju o filmski kulturi moral zapisati:

Naša filmsko-kulturna raven, posebej otroci in mladina, je v najtesnejši zvezi z našo občo filmsko politiko, z njenimi idejnimi in pedagoškimi koncepti. Izboljšanje sedanjega neustreznega stanja si ne moremo zamisljati brez temeljitega posega v dosedanja smer in metode dela na področju naše produktivne in reproduktivne kinematografije.

Našem mnenju je treba z ustreznim odlokom v izpopolnjenem vzveznem filmskem zakonodajnem okviru opredeliti našo produktivno in reproduktivno kinematografijo za — če že ne zaključno, pa vsaj pretežno — kulturno in umetniško dejavnost. Naša proizvodna podjetja in naši kinematografi naj bi postali ustanove in prenehali biti zgolj komercialna podjetja.

V okviru nacionalnega filmskega proizvodnje naj bi z dopoljenim kinematografskim ustvarjalnim močjo za načrtno delo filmskih ustvarjalnih skupin, ki bi gleda na svoj odnos do filmske umetnosti smele filme v najrazličnejših žanrih, hoditi po naši kinematografski politiki, bodisi po naložbi za film napisanih scenarijev s tematiko iz naše bližnje in daljne zgodovine ali iz današnjih dni. V tako spremljenem načinu vodenja smotrne produktivne filmske politike bodo neomnoženo nastajali tudi ustvarjalni in ustvarjalni filmovi za otroke in mladino, s katerimi smo z zadovoljivim uspehom začeli in končali s »Kekcom«.

Jugoslovanske in posebej nacionalna republiške in republikanske kinematografije naj bi prav tako prekinita z dosedanja praksa izbiranja filmov po tako imenovanem komercialnem kriteriju. Zvezna komisija za pregled filmov in republikanske komisije za pregled filmov in republiške sveti za pregled filmov naj bi iz svoje kompetence prenehalo izbirati v repertoarje naših kinematografov le tista dela, ki ustrezajo zahtevam po obči vzgoji, izobrazbi in zdravi zabavi ljudi naše socialistične domovine.

Reforma jugoslovanskega šolstva naj upošteva objektivne potrebe filmskem vzgajanju in izobraževanju v naših srednjih in strokovnih šolah, kakor tudi v izvensolskih izobraževalno-vzgojnih prizadevanjih.

Med predmete pedagoških kateder naših univerz je treba vključiti zgodovino filma in teorijo filmske umetnosti z ustreznimi predavanji in seminarji. Obvezno naj bi ju poslušali vsi bodoči vzgojitelji in profesorji, posebej glavni. Ista predmeta je treba vključiti tudi med predmete naših akademij za igrarsko umetnost, kjer pa ju je treba interpretirati z namenom vzgajati filmsko ustvarjalce ter jih podprati s ustrezno filmsko politiko.

Z liberalnimi odločbami je treba omogočiti stusateljem naših univerz in akademij kombiniranje predmetov v take študijske skupine, ki ustrezajo visokošolski pripravi na vse filmsko ustvarjalne poklice in jezike.

Hkrati pa bi pristojni forumi zagotovili ustrezna sredstva, ki so nujno potrebna za ustrezno filmsko znanstveno raziskovalno delo. Vloga in naloge filmske publikestike se morajo razširiti na vse, kar je kakorkoli pomembno za razvoj filmske kulture, namreč arhiv, ki bi se v perspektivi razvil v nacionalni filmski muzej, ista ustanova naj bi izdajala nacionalno filmsko revijo in skrbela za editije filmske literature v svojem jeziku.

Tak študijski koordinacijski center se zdi ta hlp izhodišče iz anarhičnega stanja naše kinematografije. Hkrati pa je osnova za načrtno pripravo vključitve filmske vzgoje in izobrazbe v naše šolske in izvensolske izobraževalne institucije in za smotno pripravo znanstvenega kadra, ki bi se želel posvetiti specifičnemu filmsko znanstvenemu delu. To bi bil uvod tudi v neogibno povezavo raziskovalnih prizadevanj tako v okviru ene kakor vseh naših republik.

Prepričani smo, da je v primeru realizacije naštetih predlogov lahko postane problem vpliva filmov na mladino organski del celotne filmske politike, kar je bistvo tudi je in za je zato mogoče z uspehom reševati le kompleksno in organski povezavi z vsemi vprašanji raziskovalnega dela posebej in filmske kulture naših narodov v celoti.

Kajpak je v te stranjene ugotovitve, misli in predloge zajet perspektivni načrt dela za filmsko vzgojo in kulturo, ki ga kaže začeti takoj ureditveni in postopoma izpopolnjevat, dokler ne zgradimo tako solidne zgradbe načrtnih prizadevanj in dela na tem področju, da bomo lahko mirno ugotovili, da film ne predstavlja več slepe stihije, temveč dragocen instrument v vzgoji in kulturi rasti naših ljudi, posebno še mladine, kateri mora biti naše delo predvsem posvečeno.

VITKO MUSEK

Med kitajskimi filmi s tematiko iz narodno-osvobodilne borbe je najbolj poznan film »Belolaska«.

70% znanja, ki ga potrebuje kvalificiran delavec. Manjkajoče znanje pa si delavci pridobijo pozneje pri samem praktičnem delu.

Kakor pri nas tako primanjkuje kvalificiranih delavcev tudi v drugih državah, na primer v Nemčiji, Franciji, Belgiji itd. Zlasti manjka gradbenih strokovnjakov, ker ta stroka doslej ni dovolj privlačevala mladine in se je zato raje vključevala v druge tehnične poklice.

F.

Hitra specializacija

V Beogradu že imajo tečaje, v katerih nekvalificirane gradbene delavce na hitro usposablja v polkvalificirane zidarje, monterje centralne kurjave in sanitarnih naprav. Prav ta zgrad je spodbudil ljubljansko podjetje »Gradis«, da je sklicalo posvetovalje o organizaciji tečajev za hitro strokovno usposabljanje odraslih, ki se ga je udeležil tudi znani belgijski strokovnjak in minister za delo.

Zakaj so potrebni taki tečaji in zakaj ne poskušamo delavcev strokovno usposabljati samo z rednim šolanjem? Znano je, da se naša industrija hitreje razvija, kakor se v rednih šolah vzgojijo strokovnjaki. Zato le-teh precej primanjkuje. Treba je graditi nove industrijske objekte, stanovanja, pa nam primanjkuje zidarjev, pleskarjev itd. Manjka pa tudi delovodij in visokokvalificiranih delavcev. Zato je treba naše delovne ljudi čim hitreje strokovno izobraziti.

Po načrtu naj bi tečaji ne trajali vsi enako dolgo. Za kvalificirane zidarje, na primer, štiri mesece. Pred sprejemom bi morali vse kandidate obvezno zdravstveno pregledati. Po petnajstdnevem obiskovanju tečaja naj bi izločili vse tiste tečajnike, ki ne kažejo sposobnosti za to ali ono stroko. To pa naj bi seveda ugotovili strokovni učitelji, ki bi jih vseh petnajst dni redno opazovali pri delu.

Seveda pa zaradi teh tečajev ne bi kazalo podcenjevati obveznega strokovnega šolanja, ki mora ostati še naprej temelj vse tehnične vzgoje. V

tečajih naj bi se delavci specializirali samo za posamezne delovne procese; s tem bi pocenili proizvodnjo in povečali kakovost izdelkov.

Za tovrstne tečaje pa govori še eno dejstvo: Marsikateri mlad človek se odloči za poklic, ki je med mladino nekako v modi, na primer za mehaniko, kasneje pa ugotovi, da ga delo ne veseli, zato tudi ne doseže pravih uspehov. V teh tečajih bi take mlade ljudi lahko strokovno usposobili za kvalificirano delo, ki bi jim »ležalo«.

V Franciji so tako vzgojili dvajset do trideset tisoč polkvalificiranih in kvalificiranih gradbenikov, se pravi polovico vseh delavcev, ki so zaposleni v tej stroki.

V Angliji, Nemčiji in Sovjetski zvezi se ta sistem strokovnega vzgajanja delavcev ni razvil iz različnih razlogov, uveljavil pa se je v Severni Afriki, Italiji, Latinski Ameriki in še marsikje drugje.

V prvem mesecu šolanja se kandidat prilagaja poklicu. Spoznava orodje, ki ga bo uporabljal pri delu, in z njim že tudi dela. Seveda so te praktične vaje preproste in nezahtevne.

Za vsak poklic določijo strokovni predavatelji, ki sami praktično delajo, delovne operacije, ki jih mora obvladati kvalificiran delavec te ali one stroke. Delavec se nauči najprej ene same, in sicer, najlažje delovne operacije. Ko to dobro obvlada, se začne usposabljati za težje delo. Pouk je individualen. Ob zaključku

tečaja mora vsak kandidat pod nadzorstvom svojega učitelja opraviti praktični izpit iz svega, kar se je učil. Izpit ni lahek, ker mora vsakdo dokazati, da se je usposobil tudi za najzahtevnejša dela, ki jih predvideva njegova nova kvalifikacija.

Teoretični predmetov ne obravnavajo ločeno, ampak skupaj s prakso. Učni program vsebuje samo toliko teorije, kolikor je delavec nujno potrebuje pri praktičnem delu. Ploščino likov se uče računati v zvezi z izračunavanjem ploščine tal, prostornino teles pa v zvezi z izračunavanjem prostornine zidov itd. V tečaju za zidarje, ki traja štiri mesece, imajo vsega pet do deset ur geometrije in pet ur matematike. Seveda se zidarji uče tudi teorije gradbenih konstrukcij, strokovnega risanja, vse pa povezano s praktičnim poukom.

Sedaj pa še o učiteljih v teh tečajih. Le-ti so kvalificirani delavci s pet do desetletno prakso, ki tečajnike praktično usposablja, večkrat pa vodijo tudi teoretični pouk. Ponekod poučujejo teorijo visokokvalificirani delavci, inženirji in tehniki.

Ko je tečaj zaključen, morajo kandidati v nekaterih državah opraviti zaključni strokovni izpit za kvalificiranega delavca, drugod, na primer v Belgiji, pa jim priznajo strokovno kvalifikacijo brez spričevala oziroma izpita. Samo od delodajalcev je odvisno, ali priznajo kvalifikacije ali ne. Na takih tečajih dobe kandidati do

MICHEL AFLAK O POTEH IN CILJIH ARABSKIH SOCIALISTOV

Boj za neodvisnost in socializem

PRETEKLO NEDELJO JE PRISPELA V LJUBLJANO DELEGACIJA ARABSKIH SOCIALISTOV, KI SE ŽE VEČ DNI MUDI V JUGOSLAVIJI KOT GOST SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA. VODJA DELEGACIJE IN GENERALNI SEKRETAR SOCIALISTIČNE STRANKE ARABKEGA PREPORODA MICHEL AFLAK JE O BOJIH IN CILJIH STRANKE, KI IMA SVOJ SEDEŽ V SIRIJI, KJER JE TUDI NAJMOČNEJŠA, POVEDAL TOLE:

Sirska ljudstvo bilje zdaj boj na dveh frontah: za ohranitev neodvisnosti dežele ter za družbene reforme in gospodarski razvoj, ki bo zboljšal življenjsko raven delovnega človeka in omogočil izgradnjo socializma.

Pritisak in zarota od zunaj, ki kdaj pa kdaj sprožijo krizo, nas ovirajo, da se ne moremo osredotočiti na naš gospodarski razvoj. Reakcionarne sile v deželi izkoriščajo ta položaj, da bi ohranile sedanji družbeni red. Pod pritiskom javnosti pa so primorane sprejeti našo zunanjo politiko — politiko neodvisnosti. Upirajo pa se našim notranjim spremembam.

Reakcionarne sile v deželi in kolonialisti zunaj nje ne delajo skupno. Njihovo početje pa očitno rodi enake sadove. Domači reakcionarni elementi izkoriščajo zunanji pritisk na Sirijo in naspotno. V takšnih okoliščinah še nismo mogli uveljaviti pomembnejših socialnih reform ali znatno povzdigniti gospodarstva. Prizadevamo si, da bi našli izhod iz sedanjega položaja v širokem sodelovanju z vsemi prijateljskimi deželami. Javnost, ki vendarle razume prave cilje kolonialnih sil, pa je začela zdaj boj tudi na drugi fronti: za reforme v družbi in za razvoj gospodarstva.

Michel Aflak je poudaril, da bo začela Sirija vzlic zunanjemu pritisku in kratkem uresničevanju večje socialne reforme. To bo v polni meri omogočeno po prihodnjih parlamentarnih volitvah (septembra 1958), ki bodo nedvomno še bolj okrepile napredne sile. Nekateri manjše reforme pa so se izvedli. Parlament je na predlog Socialistične stranke sprejel zakon, ki onemogoča veleposestnikom, da bi odpuščali kmetje, ki jim obdelujejo zemljo. Prej se je na primer dogajalo, da so zemljiški gospodje neusmiljeno preganjali kmetijske delavce, če jim niso mogli oddati polovico pridelka. Zdaj je to prepovedano. Kmetje so tudi dobili zemljo, ki je pripadala državi.

Na pobudo socialistov je bila pred nedavnim ustanovljena koalicija levih strank (Socialistične stranke, Ljudske stranke in neodvisnih) z imenom Ljud-

ska fronta, ki ima v parlamentu večino. Sestavljena je bila tudi koalicijska vlada, v kateri imajo socialisti zunanje in gospodarsko ministrstvo.

Program Ljudske fronte vsebuje velik del programa Socialistične stranke. Med drugim se zavzema za naslednja načela: izvenblokovska politika, industrializacija dežele, sodelovanje z vsemi državami, če le-to ni združeno s političnimi pogoji, zboljšanje življenjske ravni delovnih ljudi, večje obdavčenje zemljiške gospode in kapitalistov ter nabava orožja pri komerikli, dokler je to v skladu z neodvisnostjo dežele.

Socialistična stranka arabskega preporeda je enotna stranka za vse arabske dežele. Svoje podružnice ima v Siriji, Libanont,

Jordaniji in Iraku. Vse se bore za isti, enotni program stranke. S socialistično zvezo delovnega ljudstva Jugoslavije imamo zelo dobre in prijateljske stike, je poudaril Aflak. Pred dvema letoma so bili predstavniki SZDLJ v gosteh pri nas. Zdaj smo mi vaši gostje. Na srečanju smo govorili o raznih straneh notranje in zunanje politike. Menim, da imamo mnogo skupnih gledišč. Naše sodelovanje koristi miru in krepitvi neodvisnosti. Obenem potrjuje, da ima vsaka dežela svojo pot v socializmu. Obe stranki težita za sodelovanjem z vsemi naprednimi elementi na svetu, kar v praksi pomeni idejo koeksistence med narodi.

Korupcija v Sing Man Rijeji vladi

Južnokorejska opozicijska Demokratska stranka je na svojem nedavnem kongresu obtožila predsednika Sing Man Rija, češ da je v njegovi vladi polno korupcije. V vladi so le korupcionalni, ki izkoriščajo svoje položaje za kapičenje velikih dobičkov. Demokratska stranka zahteva, naj se vlada ne vmešuje v splošne volitve, ki bi morale biti prihodnje pomlad. V sedanjem južnokorejskem parlamentu je 132 poslancev vladne Liberalne stranke, 43 poslancev Demokratske stranke in 27 neodvisnih.

Erich Ollenhauer, vodja nemških socialnih demokratov med westfalskimi rudarji.

RAZGOVORI PREDSTAVNIKOV JUGOSLOVANSKIH IN MADŽARSKIH SINDIKATOV

Mnoga enaka in sorodna stališča

V Beogradu so bili 17. in 18. novembra razgovori predstavnikov Zveze sindikatov Madžarske in Zveze sindikatov Jugoslavije. Madžarski in jugoslovanski sindikalni voditelji so razpravljali o vlogi sindikatov v socialistični graditvi.

V odkritem, prisrčnem in pri-

jateljskem razgovoru so zastopniki obeh sindikatov proučili najbistvenjša vprašanja v zvezi s položajem, vlogi in nalogami delavskega razreda in sindikatov v socialistični družbeni ureditvi; ter njihovo vlogo pri utjevanju oblasti delovnega ljudstva, večanju proizvodnih sil

in razvoju socialistične demokracije. Med razgovori so se posvetovali glede udeležbe sindikalnih organizacij pri graditvi socialističnih družbenih odnosov in njihovega zavzemanja za potrebe delavskega razreda. Ugotovljeno je bilo, da so stališča obeh strani sorodna in enaka v mnogih poglavitnih vprašanjih. Zastopniki madžarskih in jugoslovanskih sindikatov so izrazili željo, da bi imeli tudi v prihodnje podobne razgovore in da bi se še naprej posvetovali o aktualnih problemih, poglobljali in širili medsebojno sodelovanje.

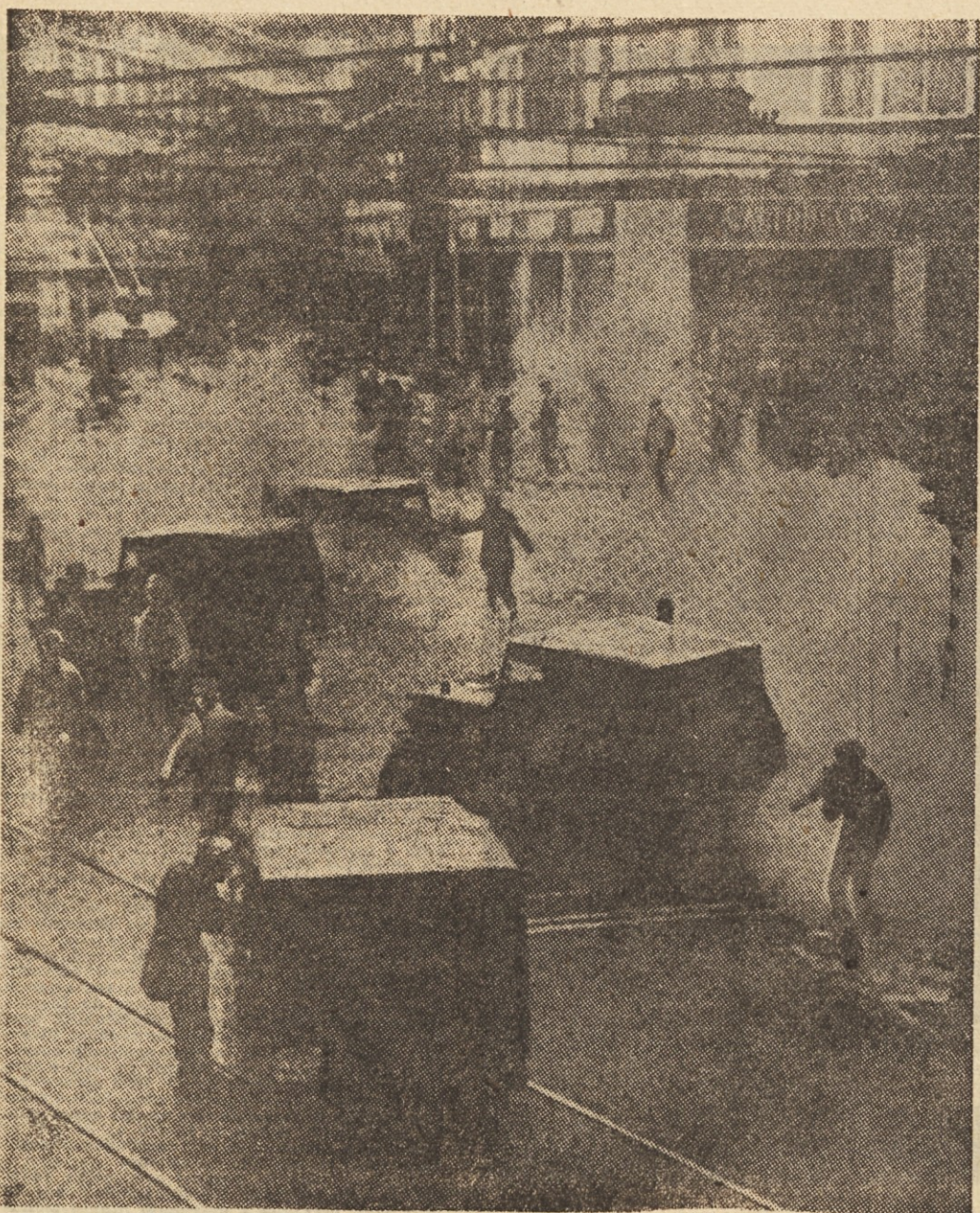
Zmaga nemških socialnih demokratov v Hamburgu

Pri volitvah v deželni parlament Hamburga so zmagali Volticev je bilo 1.393.000, v nemški socialni demokraciji pa jih je 1.037.000 ali 44,4 odstotka. Od 120 mandatov v pokrajinskem parlamentu so jih dobili socialni demokraci 58, krščanski demokraci 41, svobodni demokraci pa 12. Socialni demokraci so dobili 511.568 glasov (59,9 odstotka), krščanski demokraci 330.363 (32,3 odstotka), svobodni demokraci pa 87.281 (8,6 odstotka).

To je bila po vojni najbolj prečijša zmaga socialne demokracije v Hamburgu.

V arabskem svetu je še polno ostankov starega, že preživete sistema in tuje vpliva. Je v Ljubljani izjavil Michel Aflak, vodja delegacije Socialistične stranke arabskega preporeda, »zato moramo najprej prebuditi nacionalno zavest, nato pa okreptiti socialni boj.« Arabski delavci ob naftovodu v Adenu.

Trg Goidoni v soboto, 16. novembra.

Napad policije na delavce

Tržaški kronist je v soboto, 16. novembra 1957, zapisal: »Stavka delavcev Združenih jadranskih ladjedelnic in Tržaškega arzenala. Prvi kongres Delavske zbornice. Napad policijskih enot na stavkajoče delavce. Solidarnost in protestna stavka pristaniških delavcev. Ogorčenje vsega prebivalstva...«

»Nezadovoljstvo delavcev je zaradi trme delodajalcev in brezbrzičnosti oblasti doseglo vršek. Policija pa je s svojo nasilno akcijo dala povod za obsodbe vreden dogodek, ki je razburil vse mesto. Središče Trsta se je spremenilo v bojno polje. Le zrelosti delavstva je zahvaliti, da ni prišlo do hušjih incidentov in večjega prelivanja krvi.«

Dogodki so se odvijali takole:

Po sklepu obeh sindikalnih organizacij so delavci v ladjedelnici Sv. Marka, v Tovarni strojev, in ladjedelnici Sv. Roka in v Tržaškem arzenalu začeli stavkati. Zbrali so se pred svojimi obrati, nato pa so v dveh skupinah odšli proti središču mesta in razdeljevali letake. To ni bilo nič novega, saj so tudi prej večkrat odšli v mesto, da bi na miren način opozorili javnost na svoj boj in protestirali proti ravnanju delodajalcev.

Tudi v soboto je vse potekalo mirno, dokler ni prva skupina delavcev prišla na Trg Goidoni in je hotela priti do morja. Na križišču med Trgom Goidoni, Korzom in Ulice S. Pellico je prišlo do prvega incidenta. Proti vsakemu pričakovanju so se na tem križišču zbrale močne policijske sile, ki so hotele preprečiti delavcem dostop na Korzo. Neki policijski funkcionar je uporabil pendrek, nato pa so začele pokati solzilne bombe. Nastala je zmešnjava. Vmes so posegli jeepi in številni agenti javne varnosti. Začel se je lov na delavce. Trolejbusi in tramvajji so se ustavili, avtomobile so usmerili drugam, preplašeni meščani so se poskrili v veže in javne lokale. Potem je nastal kratek premor, kmalu pa jo prišla z obrežja druga skupina delavcev. In spet je »stopila v akcijo« policija, ki so ji prišli na pomoč karabinjerji, nato pa skupina agentov civilne policije. Spet se je

vnela bitka, pravzaprav lov na delavce. Policijski jeepi so drveli po ulici in se zaganjali na pločnike, skupine agentov policije so lovile delavce in jih pretepale. Demonstranti so se seveda branili. Več delavcev in policajev je bilo ranjenih. Stavkajočim delavcem so se pridružil mnogi meščani, žene in svojci, saj se je vest o žalostnih dogodkih kot blisk razširila po vsem mestu.

Napad policije na tržaške delavce je izrazil ogorčenje in proteste velike večine Tržačanov. Pristaniški delavci so v znak protesta in solidarnosti s stavkajočimi napovedali splošno stavko. Stavkati so začeli tudi ladjedelniški delavci v Miljah. Razen sindikalnih organizacij so nasilje obsodile tudi politične stranke (Neodvisna socialistična zveza, Komunistična partija, Socialistična stranka, Socialnodemokratska stranka, Republikanska stranka in Gibanje ljudske enotnosti), ki v svojih protestih med drugim zahtevajo, naj proti odgovornim policijskim organom začne preiskavo in krivce kaznujejo.

V protestu Neodvisne socialistične zveze je rečeno:

»Tajništvo Neodvisne socialistične zveze čuti za svojo dolžnost, da protestira proti neupravičenemu napadu policijskih oddelkov na včerajšnje mirno manifestacijo delavcev. Delavci imajo vso pravico, da obsodijo delodajalsko nepopustljivost v obravnavi njihovih zahtev, ki so jih že vsi priznali za upravičene in pravične. Obenem imajo pravico, da protestirajo proti neobčutljivosti in nezanimanju pristojnih oblasti, ki bi se morale zanimati za čimprejšnjo in pravično rešitev tega spora, ki je prizadel že toliko škodo tržaškemu gospodarstvu in toliko gorja delavskim družinam.

Neodvisna socialistična zveza obsoja pokus, da bi preprečil delavcem javno manifestirati za njihove pravične zahteve, za zboljšanje plač, in se pridružuje protestom sindikalnih organizacij ter izraža svojo solidarnost vsem delavcem v pravičnem boju.«

kakor bodala v sivi omet in ga krusile. V rahlih vrtincih je naletal sneg.

Mesto je bilo belo. Napeka, ki so jo zagrešili zaradi premajhnih izkušenj, ker se niso polastili kasarne in javnih zgradb, se je maščevala. Od nekod so začele prihajati v mesto čete belih in se nastanile v njem. Rdeči odred, ki sta ga vodila Igor in Volodja, ga je zamašil s strelskimi jarki in boječjo žogo, ki so jo pobrali z nekaj kilometrov dolgega in gosto zamreženega kasarnskega ploča. Ljudje, ki so prišli iz mesta k rdečim, so pripovedovali, da so ljudje iz dneva v dan bolj naveličali vojne, ki je čez noč izbruhnila tudi na robu njihovih mesta, in da si ne žele drugega kakor miru, pa naj zmaga ta ali oni.

— To je slabo, zelo slabo, — je razmišljal Volodja in menil, da se bodo ljudje v mestu nazadnje obrnili proti njim in se pridružili belim, ki so bili na tem odseku močnejši kakor oni. — Če mesta ne zavzamemo v teh dneh, bo našemu odredu predla slaba, — je govoril. — Ze deset dni zamašimo poizkušamo, — je zatrjeval visokorasli Igor. — In vendar ga moramo zavzeti in razorožiti bele, — je vztrajal Volodja. — Kako? — je ugovarjal visokorasli... — Premočni so in mi preslabo oboroženi. Če bom napadali kakor doslej, nam bodo odred popolnoma razbili. Razen tega postajajo naši borci malodušni. Navdušenje prvih dni je splahnelo...

— Prav zaradi tega moramo razbiti bele. — Brez okrepitve, in sicer močnih okrepitev ne bo šlo! — je vztrajal komandant. — Okrepitev ne boš dobil zlepa, če nam jih ne bo dalo vojaštvo v mestu. Vojaštvo, ki so ga prisilili, da brani kontrarevolucijo. — Potem bo naše zaletavanje v mesto zaman! Vojaštva, ki so ga ustrahovali s smrtnimi obsodbami, ne boš dobil... — Vem, — je rekel Volodja... — S frontalnimi napadi mesta ne bomo zavzeli. Z zvijačo bi si ga morali polastiti! Tako kakor Odisej Trojjo. Imeti bi morali trojanskega konja... Komandant Volodje ni razumel. Volodja mu je moral povedati zgodbo o lesenem konju, v katerega notranjčino so se poskrili staro-grški vojaki, in ga poslali Trojji v spravi dar. Ko so se odprla mestna vrata, so grški vojaki planili iz konja in zavzeli mesto. — A kje naj dobimo takega »konja«, — je vprašal komandant, ki je zdaj razumel. — Izmisli si ga moramo, — je rekel Volodja. — Kako? — je komandant podvomil, da i bilo kaj takega sploh mogoče. — Da. Kako? Tudi Volodji se je zadelo, da bi bilo nemogoče najti zvijačo, s katero bi zavzeli mesto. In vendar te misli ni zavrgel. Razmišljal je. A nobene prepričljive zvijače si ni mogel domisliti. — Tedaj se je vrnil oddelek, ki je bil v zasedi in ki ga je vodil Martin. — Pripeljali smo novo vojsko! — je poročal Slovenec. — Res! Iz gozda se je izvila dolga kolona. Bilo je kakih petdeset vojakov.

— Spremistvo nekega polkovnika, — je poročal Martin. — In kje je polkovnik? — je vprašal komandant Igor. — Vojaki so obračunali z njim in z oficirji; takoj, ko smo jih napadli. Potem so se vdali in se nam pridružili... Ob teh besedah se je približal batjuška in položil pred navzočega polkovnikovo in obleko ter opremo drugih pobitih oficirjev. — Morda bomo potrebovali kdaj te cur, — je rekel. — Komandant Igor je še polizvedoval. Od vojakov, ki so prišli z njegovimi, je zvedel, da so bili namenjeni v Alatin. Zadovoljen je bil, ko so ga proslili, če se smejo pridružiti njegovemu odredu. Zadovoljen predvsem zato, ker je pravkaršnji uspeh odredka, ki ga je vodil Martin, dvignil moralo njegovih. Politični vodja odreda, Volodja, pa je medtem pregledoval zaplenjene stvari. Ko je prebral neke papirje iz polkovnikove torbice, so mu v veselje razburjenje zatrepale roke. — Trojanskega konja imam, Igor! — je vzkliknil... — Trojanskega konja! Mesto bo potutrinšnjem naše! Volodja je potegnil Igorja v stran in mu začel razlagati svoj načrt. Igor je zmajeval z glavjo. — Tega ne bom tvegal, — je rekel. — Potem prepusti dva dni komando meni! Igor se je obotavljal. Privolil je šele, ko mu je Volodja zagotovil, da za svoj podvig ne bo potreboval vsega odreda. — Na svojo odgovornost lahko! — je rekel Igor, ki Volodjevi zamislil še vedno ni zaupal.

Mesto je rdeče

V spomin a oktobrske revolucije in na tiste jeseniške ljudi, ki so se je udeležili. Po pripovedovanju Franceta Mežaka napisal Miha Klinar

Vprašanje je bilo namenjeno Martinu. Ta pa ga je slišal le medlo. Sele ko je nastala tišina in ko je visokorasli ponovil vprašanje, se mu je zadelo, da le-ta vprašuje njegoga. Odtrgal je pogled od plavalosega (tudi ta ga je prodorno gledal) in vprašal: — Jaz? — Ti. Seveda ti! — je pritrdil visokorasli. — Jaz... jaz, je jecjal zmeden Martin... — Jaz sem ujetnik Martin Rožič. — Zdaj nisi več ujetnik, — je rekel visokorasli. Martin pa ga je preslišal, kajti iz gruce se je iztrgal vzdoroten vzklik: — Saj to si ti. Ti! Kdo bi te spoznal? Martin je pogledal v gručo. Iz nje je planil plavalasi. — Martin, moj dragi Martin! Kako si zašel sem? — je vzklikal. Martinove oči so se razprle. Saj ni mogoče! — Ti? Volodja? — so se zganile Martinove ustnice in nato podvomile: Saj je nemogoče! — Mogoče! Mogoče! — je vzklikal plavalasi... — Te dni me je partija poslala sem. V Peterburgu smo zmagali! Sovjeti so prevzeli oblast! Visokorasli pa tudi drugi so se čutili vo-

lodji, ki je objemal avstrijskega ujetnika. Od kod naj bi človek, ki ga je partija poslala komaj pred dnevi v Alatin, poznal tega človeka. Začudenja jih je odrešil Volodja. — Ne čudi se, dragi Igor, — je govoril visokoraslemu... — Vidiš, tale človek, tale moj prijatelj Martin me je v Kazanu skrivaj pred policijo. Vsak večer sva dolgo v noč prebedela skupaj in poznam ga kakor sebe. Kakšna sreča, da sem ga srečal tu! Imamo dobrega in razredno zavednega tovariša. Če bi verjel v boga, bi rekel, da nam ga je poslal sam bog... Se je govoril Volodja, Martin pa je razmišljal: — Kakšna nepričakovana in skoro neverjetna srečanja lahko doživi človek, — in si mel oči, kakor da ne verjame in samo sanja. — Martin, velike čase doživljamo. Velike čase! — je Volodja pripovedoval prijatelju in mu razlagal, kaj se ta čas dogaja širom po veliki Rusiji. V nekaj dneh bo vsa rdečal Rdeča kakor Peterburg, saj sta ljudstvo in vojska z boljševoji. — Prešli so pas gozda in prečkali jaso. Nad njimi je viselo sibirsko nebo, kakor da bi se dotikalo ošiljenih jel, ki so se zadirale vanj